

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYUŽÍVÁNÍ ZNALECKÉHO DOKAZOVÁNÍ
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Plzeň 2016

Adam Budiš

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adam BUDIŠ**
Osobní číslo: **R11M0032P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Využívání znaleckého dokazování v trestním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- Úvod
- Znalectví jako důkazní prostředek a osoba znalce
- Znalecký posudek a odborné vyjádření
- Znalecké dokazování v průběhu trestního řízení
- Vybrané praktické problémy a jejich hodnocení
- Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.
- FRYŠTÁK, M. a KREJČÍ, Z. Postavení znalce v trestním řízení. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-4955-0
- KŘÍSTEK, L. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-042-4.
- ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. Znalecké právo. Praha: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-539-8.
- DORFL, L. Zakon o znalcích a tlumocnících: komentar. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-807-4001-482
- ŠÁMAL, P. Trestní řád: Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Škvain
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. května 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Petr Kybic, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 26. srpna 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „*Využívání znaleckého dokazování v trestním řízení*“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor této diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Plzni dne 31. 3. 2016

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce JUDr. Petru Škvainovi za jeho rady a odborné vedení, které mi při zpracování diplomové práce poskytl.

Dále bych chtěl tímto poděkovat mému otci okresnímu státnímu zástupci Mgr. Antonínu Budišovi nejen za jeho podporu, ale také za konzultace a cenné rady, které mi při vypravování této práce poskytl.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Znalectví jako důkazní prostředek a osoba znalce.....	8
2.1. Pojem a účel dokazování v trestním řízení.....	8
2.2. Základní zásady dokazování	9
2.2.1. Zásada presumpce nevinny	9
2.2.2. Zásada vyhledávací	10
2.2.3. Zásada ústnosti	10
2.2.4. Zásada bezprostřednosti	10
2.2.5. Zásada volného hodnocení důkazů.....	11
2.2.6. Zásad zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností	12
2.3. Základní pojmy dokazování	13
2.4. Předmět dokazování	14
2.5. Rozsah dokazování.....	16
2.6. Průběh dokazování	18
2.6.1. Průběh dokazování před zahájením trestního stíhání	18
2.6.2. Průběh dokazování po zahájení trestního stíhání	18
2.6.3. Průběh dokazování v hlavním líčení	19
2.6.4. Fáze dokazování	20
2.7. Důkazní prostředky a znalecká dokazování	22
2.8. Znalec	23
2.8.1. Historický vývoj postavení znalce v soudním procesu	23
2.8.2. Teorie postavení znalce	24
2.8.3. Pojem znalce v současném důkazním právu	25
2.8.4. Znalec zapsaný v seznamu, znalec ad hoc	26
2.8.5. Znalecké ústavy	27
2.8.6. Znalec, konzultant, expert	29
2.9. Znalecká činnost.....	31
2.9.1. Právní úprava znalecké činnosti	31
2.9.2. Výkon znalecké činnosti	32
2.9.3. Práva a povinnosti znalce	35
2.10. Odpovědnost znalce	41
2.10.1. Správní odpovědnost	41

2.10.2.	Trestně právní odpovědnost	44
2.10.3.	Soukromoprávní odpovědnost.....	49
3.	Znalecký posudek a odborné vyjádření	50
3.1.	Kritéria uplatnění odborného vyjádření a znaleckého posudku	50
3.2.	Náležitosti znaleckého posudku	52
3.3.	Komparace odborného vyjádření se znaleckým posudkem	53
4.	Znalecké dokazování v rámci trestního řízení.....	53
4.1.	Procesní úprava znaleckého posudku v rámci trestního řízení.....	54
4.1.1.	Přibrání znalce	54
4.1.2.	Poučení znalce	54
4.2.	Činnost znalce v trestním řízení	55
4.2.1.	Vypracování znaleckého posudku.....	55
4.2.2.	Výslech znalce.....	55
4.2.3.	Znalecký posudek předložený stranou	56
4.2.4.	Znalecký posudek ústavu	56
4.3.	Odměna znalce	57
4.4.	Hodnocení znaleckého posudku.....	60
4.4.1.	Hodnocení znaleckého posudku soudem	60
4.4.2.	Kritéria hodnocení znaleckého posudku	62
4.4.3.	Posuzování právních otázek znalcem.....	65
5.	Vybrané praktické problémy a jejich hodnocení	66
5.1.	Současná legislativní situace v oblasti znalectví.....	67
5.2.	Hodnocení aktuálních problémů a návrhy na jejich řešení	69
6.	Závěr.....	73
7.	Seznam použité literatury	75

Seznam použitých zkratk

TrŘ - Zákon č. 141/1961 ze dne 26. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád)

TrZ - Zákon č. 40/2009 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník

ZnalV - Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 ze dne 17. dubna 1967, k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

ZnalZ - Zákon č. 36/1967 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících

1. Úvod

Při výběru své diplomové práce jsem hledal téma, které by bylo jednak aktuální a zároveň mělo zásadní význam pro trestněprávní praxi. Obě tyto kritéria znalecká činnost splňuje.

Současná doba je dobou, kde technický a vědecký pokrok čím dál víc ovlivňuje veškeré aspekty života každého z nás. Trestní právo, a právo obecně, se tomuto vývoji rovněž neubrání. V současné situaci je tedy nutné, aby se právo nejenom přizpůsobovalo takovému pokroku, ale aby také tohoto pokroku patřičně využívalo. Nástroje, které věda a technika nabízí, jsou v moderní době nedílnou součástí každého právního odvětví a v trestním právu to možná platí ještě o něco více. Co se týká trestního práva, je velmi důležité si uvědomit, jak vývoj technologií ovlivnil samotný vývoj trestního práva. O tom, jaký měl dopad například rozvoj daktyloskopie nebo balistiky na odhalování trestné činnosti, není nutné dlouze referovat.

Nelze popřít, že k modernímu trestnímu právu neodmyslitelně patří znalecká činnost. Přesto se nelze ubránit dojmu, že znalectví je v současné době stále do jisté míry přehlíženo. Znalecká činnost má stěžejní roli zejména v procesu dokazování. V mnoha případech je totiž k objasnění trestné činnosti nutné odborných znalostí s nejrůznějších neprávních odvětví jakými jsou fyzika, chemie, lékařství, doprava atd. Je logické, že orgány činné v trestním řízení takovými odbornými znalostmi nedisponují, respektive nedisponují tak hlubokými a rozsáhlými odbornými znalostmi. Proto je potřeba obracet se při dokazování těchto skutečností na odborníky, znalce, kteří takovéto znalosti mají.

Dle mého názoru je znalectví v současné právní prostředí poněkud přehlíženým institutem. Při pohledu na současnou právní úpravu lze říci, že oblasti znalectví již po dlouhou dobu není věnována patřičná pozornost. Bohužel až příliš častým problémem současné znalecké činnosti je také úroveň, kterou v některých případech znalecké posudky dosahují. Další problematickou oblast můžeme spatřovat například v oblasti hodnocení znaleckých posudků. Tyto důvody mě vedly k výběru znalectví v trestním řízení jako tématu pro svoji diplomovou práci.

Cílem této práce je analyzovat oblast znalectví a právní úpravu týkající se znalecké činnosti a následně provést její zhodnocení. Na základě tohoto hodnocení bude práce dále zaměřena na současné problémy v této oblasti, nástin aktuální legislativní činnosti v oblasti znalectví a návrhům řešení, které by k dané problematice přicházely v úvahu. Zdrojem těchto úvah budou znalosti získané v průběhu studia, znalosti získané v rámci odborné praxe a také odborná literatura a další zdroje.

Diplomová práce je strukturovaná do několika částí. První část je věnována obecně dokazování v trestním řízení, základním institutům, které se s dokazováním v trestním řízení pojí. V této části budou popsány základní zásady, pojmy a průběh dokazování v trestním řízení. Poté se bude výklad stručně věnovat důkazním prostředkům obecně a následně bude popsáno postavení znalecké činnosti jako důkazního prostředku. V další části této práce bude provedena analýza osoby znalce, historického vývoje postavení znalce v soudním řízení, současného pojetí znalce a některým pojmům vyskytující se v právní úpravě v souvislosti se znaleckou činností. Po provedení této analýzy bude pozornost zaměřena na činnost znalce, práva o povinnosti, které se k výkonu znalecké činnosti vážou a také na jednotlivé druhy odpovědnosti znalce. Následující část bude věnována komparaci znaleckého posudku a odborného vyjádření a jejím odlišnostem. Dále bude následovat nástin procesních aspektů znalecké činnosti v rámci trestního řízení jako je například odměňování znalců a hodnocení znaleckého posudku orgány činnými v trestním řízení. Závěrečná část této práce se bude zabývat současnou legislativní situací v oblasti znalectví a problémům, které se ve znalectví objevují. Spolu s tím bude tato část obsahovat i návrhy řešení aktuálních problémů znalecké činnosti v rámci trestního řízení.

2. Znalectví jako důkazní prostředek a osoba znalce

Jelikož znalectví pro účely trestního řízení slouží jako důkazní prostředek, v úvodu je nutné nejprve alespoň stručně nastínit problematiku dokazování v trestním řízení obecně. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že základní pojmy, účel, zásady, předmět, rozsah a průběh dokazování logicky platí jak pro dokazování obecně, tak pro dokazování znalecké, a proto se bez jejich elementární znalosti nelze obejít. Teprve poté bude pozornost zaměřena přímo na dokazování znalecké.

2.1. Pojem a účel dokazování v trestním řízení

Účelem trestního řízení je v souladu se zákonem zjistit, zda se stal skutek, který naplňuje znaky trestného činu podle trestního práva, tento skutek vyšetřit a odhalit jeho pachatele, a poté tuto osobu jako obviněného postavit před soud, kde je rozhodováno o jeho vině nebo nevině, popřípadě o udělení trestu či ochranného opatření.¹ K dosažení tohoto cíle je nezbytně nutné, aby orgány činné v trestním řízení zjistily skutkový základ pro své rozhodování tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich další postup a rozhodnutí.² Orgány činné v trestním řízení jsou přitom v pozici, kdy rozhodují o skutku, který se odehrál v minulosti a který neměly možnost pozorovat, ani se jej účastnit. Proto jedinou možností, jak se s takovýmto skutkem seznámit, je nepřímou. Děje se tak na základě rekonstrukce, a to za pomoci opatřených a provedených důkazů. Zároveň je třeba dbát na přesnost, úplnost a věrnost této rekonstrukce, jelikož na těchto vlastnostech závisí výsledek celého trestního řízení.³

Pro úplnost lze ještě dodat, že dokazování je převážně upraveno TrŘ, zejména pak v hlavě páté.

---

¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 5.

² § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 345, 346

2.2. Základní zásady dokazování

Obsah a forma dokazování se v mnohém váží ke stádiu, ve kterém se trestní řízení právě nachází a jsou určovány základními zásadami trestního řízení, které pro tyto stádia platí. Pokud platí, že je přípravné řízení zpravidla neveřejné, nepřímé a písemné, stejné principy bude kopírovat i dokazování. Naopak řízení před soudem bude převážně ovládáno veřejností, bezprostředností a písemností. Jak je z výše uvedeného patrné, dokazování probíhá v průběhu celého trestního řízení. Je nutno dodat, že s nástupem účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. se ovšem těžiště dokazování přesunulo do řízení před soudem, a to zvláště s ohledem na posílení práva na obhajobu a práva na spravedlivý proces.⁴

2.2.1. Zásada presumpce nevinny

Vyjádrění této zásady obsazuje Listina základních práv a svobod v článku 40 odst. 2, říká, že: „Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.“⁵ Požadavek vyplývající z návaznosti na tuto zásadu je, aby vina byla obviněnému (obžalovanému) prokázána úplně a nepochybně v průběhu dokazování provedeného v hlavním líčení, a to na základě skutkového stavu, o kterém nejsou důvodné pochybnosti. Prokazovat vinu je úkolem a povinností orgánů činných v trestním řízení. Obviněný nemá povinnost dokazovat skutečnosti svědčící ani v jeho prospěch, ani i v jeho neprospěch. Naopak nesmí být nucen k povinnosti vydávat důkazy proti sobě a jeho vinu nelze usuzovat ze způsobu, jakým svoji obhajobu realizuje. K zásadě presumpce nevinny se váže i zásada *in dubio pro reo*, která ve vztahu k podstatným skutkovým pochybnostem stanovuje orgánům činným v trestním řízení rozhodovat v pochybnostech vždy ve prospěch obviněného.⁶

---

⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 2015, s. 327,328

⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 350-351

2.2.2. Zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací v důkazním řízení konkretizuje zásadu oficiality. Podle zásady oficiality jsou orgány činné v trestním řízení povinny postupovat z úřední povinnosti (*ex officio*) a z vlastní iniciativy, aniž by vyčkávaly na podmínky nebo návrhy stran. To však stranám trestního řízení nebrání k tomu, aby tyto podněty a návrhy na provedení důkazů navrhovaly.⁷ TrŘ k této problematice v § 89 odst. 2 říká, že: „Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“ Výše zmiňovanou konkretizací, podle zásady vyhledávací, je pravidlo, které ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost zjišťovat všechny skutečnosti důležité pro trestní řízení bez ohledu na to, jestli svědčí ve prospěch nebo naopak v neprospěch obviněného.⁸

2.2.3. Zásada ústnosti

Tato zásada se v dokazování promítá zejména v tom, že se důkazy v hlavním líčení a ve veřejném zasedání provádějí zpravidla ústně. To v praxi znamená, že jak obvinění, tak svědci a znalci vypovídají ústně. Dále listiny, kterými jsou prováděny důkazy a protokoly o úkonech, které z povahy věci nelze opakovat, jsou v hlavním líčení předkládány stranám k nahlédnutí. Za situace, že některá ze stran navrhne jejich přečtení, má soud povinnost tuto listinu v hlavním líčení přečíst. Při ústním provádění důkazů v hlavním líčení zároveň dochází k naplnění dalších zásad, a to veřejnosti a bezprostřednosti. Dochází také k realizaci řádného uplatnění všech práv stran trestního řízení.⁹

2.2.4. Zásada bezprostřednosti

Zásada bezprostřednosti vyjadřuje požadavek, aby v průběhu hlavního líčení soudce prováděné dokazování přímo vnímal. Tato zásada slouží k tomu, aby měl soudce možnost hodnotit jednotlivé důkazy osobně vlastními smysly, nikoliv zprostředkovaně. Na základě toho pak je soudce schopen vnímat i jiné

---

⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 27-28

⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 351

⁹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 353

než formální aspekty prováděného důkazu - tzv. vnitřní strukturu. Na příklad u výpovědi je nezbytné seznámení se nejen s jejím obsahem v protokolu, ale i její přímé, osobní vnímání jak po obsahové stránce, tak i ve způsobu, jakým je výpověď podávána. Soud má tak možnost zkoumat, jestli je osoba, která vypovídá, nervózní, gestikuluje, nebo je při svém projevu rozpačitá, nejistá atp.¹⁰ Soud by měl také čerpat důkazy z pramene nejbližšího rozhodným skutečností. Je logické, že čím vzdálenější je pramen od skutečnosti, tím také roste pravděpodobnost vzniku nepřesností.¹¹

2.2.5. Zásada volného hodnocení důkazů

Zásada volného hodnocení důkazů má mezi ostatními zde zmiňovanými zásadami privilegované postavení, jelikož stanovuje základní rámec a pravidla pro orgány, které dokazování provádějí, a to nikoliv jen z technické stránky. Základní pravidlo obsažené v této zásadě stanoví, že: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“¹² Skutečnost, že je zásada volného hodnocení důkazů postavena na koncepci vnitřního přesvědčení znamená, že při utváření tohoto přesvědčení nejde o libovůli orgánu, ale naopak je toto přesvědčení utvářeno striktně na základě logiky. Přitom se tyto orgány opírají o své právní vědomí, o důkladné logické zhodnocení prováděných důkazů, o vzájemné souvislosti mezi jednotlivými důkazy, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem daného případu.¹³ Dále je povinností orgánu toto vnitřní přesvědčení patřičně odůvodnit, především pak k jakým důkazům při rozhodování přihlížel, posoudit význam a závažnost provedených důkazů pro potřeby řízení, pravdivost a věrohodnost těchto důkazů.¹⁴ Trestní řád nikde nestanovuje žádná pravidla týkající se míry důkazů, která je potřebná k prokázání určité skutečnosti, ani míru věrohodnosti, která by jednotlivým druhům důkazů měla příslušet. S výše uvedeným nejsou v rozporu ani některá ustanovení v právních předpisech, která přikazují ke zjištění určitých skutečností konkrétní druh důkazu

---

¹⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 353

¹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 54

¹² § 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 41-42

¹⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 354

(např. obligatorní přibrání dvou znalců, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly¹⁵), což se na první pohled může jako narušení této zásady jevit. Rovněž není žádnému z druhů důkazů dáno zvláštní nebo nadřazené postavení a všechny důkazy jsou si dány naroveň. Z předchozího vyplývá, že je pouze na orgánech činných v trestním řízení, aby zvolily pro účely prokázání určité skutečnosti, jakými důkazními prostředky budou tyto skutečnosti prokazovat, a to s ohledem ke konkrétním okolnostem daného případu a tento postup poté příčinně odůvodnily tak, aby bylo zřejmé, že se nejedná pouze o jejich libovůli. Na závěr je nutné dodat, že tato zásada platí v průběhu celého trestního řízení a vztahuje se na všechny orgány činné v trestním řízení.¹⁶

2.2.6. Zásad zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Již okrajově zmíněná zásada zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, úzce souvisí se zásadou vyhledávací. Tuto zásadu jednak doplňuje a zároveň konkretizuje v jednom z cílů trestního řízení. Tato zásada je formulována tak, že: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“¹⁷ Pravidlo zjištěného stavu bez důvodných pochybností nahradilo v trestním právu zásadu objektivní pravdy. Tato změna proběhla z důvodu, že v praxi existoval poměrně nereálný požadavek, který byl kladen na orgány činné v trestním řízení, a to aby v průběhu trestního řízení zjistili tzv. absolutní pravdu, která měla přesně odpovídat skutečnému stavu věci. Již při prostém kritickém zhodnocení tohoto požadavku lze dojít k závěru, že tento cíl je prakticky nenaplnitelný. V současné situaci, kdy ke zjištění skutkového stavu slouží soudům jako prostředky zejména výpovědi obviněných a svědků, které jsou do jisté míry ovlivňovaný lidským faktorem, tedy reprodukcí, schopností zapamatování si inkriminované situace a přesnosti jejího vnímání, a to nehledě na záměrně nepravdivé výpovědi, je zřejmé, že dobrat se absolutní pravdy je nemožné. Naopak při koncepci

---

¹⁵ § 105 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

¹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 41-42

¹⁷ § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

zjištěného skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, je soud oprostěn od tohoto nereálného cíle. Kritérium důvodné pochybnosti, ač v zákonech není nijak vymezeno, lze charakterizovat tak, že se jedná o takovou pochybnost, „*kteřá by u rozumné osoby zapříčinila, aby zaváhala nebo ustala při vyřizování důležité životní záležitosti.*“ Zároveň se však nesmí jednat o pochybnost imaginární, ani pochybnost založenou na náhodě, rozmaru, domněnce, atp. Bude se jednat například o situaci, kdy byl soudce po nestranném a pečlivém hodnocení všech důkazů v takové nejistotě, že by nemohl říci, že se inkriminované jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu stalo a že nebyl schopen získat ustálené přesvědčení o vině obviněného. Další kritérium se vztahuje k rozsahu zjišťované skutečnosti. Orgány činné v trestním řízení mají povinnost zjišťovat skutečnosti stav věci v rozsahu nezbytném pro své rozhodnutí. Pokud se tedy tyto orgány zaměří na otázky podstatné a zásadní, dostačující k jejich rozhodnutí, není již nutné zjišťovat žádné další, tedy skutečnosti nepodstatné. Důsledek je pak zefektivnění a hospodárnost trestního řízení.¹⁸

2.3. Základní pojmy dokazování

V důkazním právu je běžně používána základní terminologie, která neprávnický může poněkud mást. Důkazní teorie rozlišuje *důkaz, důkazní prostředek a nositel (pramen) důkazu*. I když, dle mého názoru, v právní úpravě není zcela důkladně tato terminologie dodržována, je dobré alespoň stručně tyto pojmy definovat.

Za *důkaz* je právní teorií považován výsledek dosažený na základě procesního dokazování. Takto získané důkazy slouží jako základ pro rozhodování. *Důkazní prostředek* je nástrojem sloužící k poznávání zjišťované skutečnosti. Každý takovýto důkaz je pokaždé spjat s určitou osobou nebo věcí, které jsou označovány jako *nositelé (prameny) důkazu*.¹⁹ Tyto pojmy jsou vzájemně propojeny a v procesu dokazování na sebe navazují. Vyjdeme-li z toho, že cílem dokazování je zajistit skutkový základ pro rozhodnutí, můžeme z výše uvedeného dovodit, že se tak děje na základě důkazů. Důkazy jsou získávány procesně právní formou, tedy důkazními prostředky. Tyto prostředky slouží k tomu, aby získaly

---

¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 34-36

¹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2013, s. 372-374

rozhodné skutečnosti důležité pro trestní věc, a to od z osob nebo věcí, které tyto informace mohou poskytovat, tedy od nositelů důkazu.

2.4. Předmět dokazování

Předmět dokazování je v české úpravě vymezen v § 89 odst. 1. Zde je stanoveno, že: „*V trestním stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dokazovat zejména:*

- a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,*
- b) zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,*
- c) podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,*
- d) podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,*
- e) podstatné okolnosti umožňující stanovení následku a výše škody způsobené trestným činem,*
- f) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.“²⁰*

Ze samotné formulace tohoto ustanovení, kdy je použito slovo „*zejména*“, je zřejmé, že se jedná o výčet pouze demonstrativní, nikoliv taxativní. Při vymezení předmětu dokazování je totiž nutné, aby byl pro každý případ vymezen individuálně, podle konkrétních a aktuálních potřeb trestní věci. Přesto však lze dovést určité skupiny skutečností a okolností, které je třeba objasňovat v každé trestní věci. Přitom je nutné vzít v úvahu, že všechny okolnosti mají být objasňovány jen v „*nezbytném rozsahu*“ a zároveň v bodech c), d), e) je třeba objasňovat pouze okolnosti *podstatné*. Pokud k výše uvedenému přidáme také některé již zmíněné zásady (hlavně zásadu zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností) lze tyto základní skupiny dokazovaných skutečností vymežit. Například Šámal, Musil, Kuchta a kol.²¹ dělí tyto skutečnosti do tří základních okruhů.

- 1. Okolnosti důležité pro rozhodování ve věci samé, které jsou významné z hlediska hmotného práva.*

---

²⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

²¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 355,356

Do této skupiny řadí:

- a) *okolnosti týkající se skutku*, o kterém se trestní řízení vede. Zejména jestli byl skutek spáchán, místo, čas spáchání, způsob provedení, konkrétní okolnosti spáchání, okolnosti vážící se k příčinné souvislosti, následku, formě zavinění, a tak podobně,
- b) *okolnosti vztahující se k důvodům vylučující protiprávnost*,
- c) *okolnosti, které potvrzují, nebo naopak vyvracejí, že pachatelem dokazované skutečnosti je obviněný*,
- d) *zda je pachatel trestně odpovědný*,
- e) *důvody vylučující trestnost*,
- f) *všechny důležité okolnosti pro určení povahy a závažnosti činu*, a dále skutečnosti, které charakterizují osobu pachatele,
- g) *okolnosti důležité pro uložení konkrétního opatření*. A to trestu, kdy bude třeba zkoumat zejména osobní poměry a možnost nápravy pachatele. Nebo *ochranného opatření*, kde zjišťované okolnosti budou odlišné v závislosti na konkrétním typu ochranného opatření,

2. *Okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.*

Tyto okolnosti mají zásadní význam pro ukládání sankce nebo jiného opatření pro pachatele trestného činu. Na základě zjištění okolností, které vedly, nebo umožnily spáchání trestné činnosti, lze také přijímat patřičná opatření, která mají za úkol působit preventivně proti páčání trestné činnosti do budoucna.

3. *Okolnosti důležité pro další průběh trestního řízení,*

a to zejména:

- a) *okolnosti, které odůvodňující vydání mezitímního rozhodnutí* (např. usnesení o přerušení trestního stíhání, usnesení o odročení hlavního líčení),
- b) *ostatní okolnosti*, které se mohou týkat například zproštění svědka jeho povinnosti svědčit, ovlivňování svědka, atd.

Kromě všech výše uvedených okolností je nutné vždy dokazovat i okolnosti rozhodující o věrohodnosti a pravdivosti důkazů.²²

2.5. Rozsah dokazování

Rozsah dokazování je velmi úzce spjat a bezprostředně souvisí s předmětem dokazování. Jestliže předmět dokazování je vymezen jako okruh dokazovaných skutečností, rozsah dokazování naopak představuje množství a kvalitu důkazů, za pomoci kterých má být tento vymezený okruh skutečností dokázán.²³ Mezi těmito instituty existují jenom velmi malé rozdíly, takže někteří autoři²⁴ pokládají dokonce rozsah dokazování za pouhou součást předmětu dokazování, jelikož vymezuje kvantitativní stránku předmětu dokazování.

Je důležité poznamenat, že obsah a rozsah dokazování je v každé trestní věci odlišný a liší se případ od případu. Tyto odlišnosti spočívají v konkrétních podmínkách, okolnostech, povaze případu, nebo v konkrétním stádiu trestního řízení. V návaznosti na tyto odlišnosti dochází k zúžení nebo naopak rozšíření dokazování. Nelze tedy podle žádného kritéria zobecnit do jaké míry z hlediska obsahu a rozsahu má dokazování v průběhu trestního řízení probíhat. Je proto na orgánu činném v trestním řízení, který dokazování provádí, aby si sám podle konkrétní trestní věci rozhodl o kvalitativních i kvantitativních mezích dokazování. Fakt, že dokazování neprobíhá v průběhu celého trestního řízení ve stejné míře, můžeme sledovat například u jednotlivých stádií trestního řízení. Platí, že na počátku trestního řízení postačí významně menší množství důkazů k tomu, aby mohlo být trestní řízení zahájeno, než při podání obžaloby nebo před vynesením rozsudku. Je tomu tak především proto, že na počátku trestního stíhání je orgánům činným v trestním řízení známo relativně málo skutečností a je úkolem přípravného řízení vytvářet různé vyšetřovací verze pro objasnění trestného činu a na základě nich obstarávat důkazy. V průběhu vyšetřování se mohou tyto vyšetřovací verze postupně vyvracet, nebo se mohou důkazy zajištěné na jejich základě ukázat jako nepodstatné nebo dokonce úplně zbytečné. Vedle výše uvedeného existují i jednotlivé limitace, které mají dopad

---

²² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 354-356

²³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 356-357

²⁴ CÍSAŘOVÁ, D. Předmět dokazování. *Stát a právo*. 1967, s. 93

na rozsah a obsah dokazování. Tyto limitace najdeme například v přípravném řízení, kde je dokazování omezeno skutkem, pro který bylo trestní stíhání zahájeno a účastí obviněného na spáchání toho skutku.²⁵ V řízení před soudem je okruh dokazovaných skutečností ohraničen zejména podanou obžalobou, jelikož soud může rozhodnout pouze o skutku, který je součástí žalobního návrhu.²⁶ Další podstatnou limitací představuje zásada, podle které je těžiště dokazování v hlavním líčení. Východiskem je, že se v přípravném řízení dokazují pouze základní skutečnosti, důležité pro rozhodnutí.²⁷ Na základě ústavního principu nezávislosti soudu, obsaženém v článku 82 Ústavy²⁸, lze dovodit, že soud podle svého uvážení rozhoduje, které důkazy je třeba provést, jestli je důkazní situace dostačující, nebo je třeba dokazování doplnit a případně také posuzuje návrhy stran na doplnění dokazování.

Pokud se zaměříme na porovnání mezi dokazováním v trestním řízení a řízení civilním, můžeme konstatovat hned několik odlišností. Jak již bylo uvedeno, dokazování v trestním řízení je vázáno zásadou, která po orgánech činných v trestním řízení požaduje, aby byly dokazovány všechny podstatné okolnosti důležité pro trestní řízení. Této povinnosti je nezbavuje ani doznání obviněného a je proto nutné, aby takovéto doznání bylo ověřeno a konfrontováno s dalšími věrohodnými důkazy.²⁹ Stejně tomu bude u nesporných (nepochybných) skutečností. To znamená, že orgány činné v trestním řízení mají tuto povinnost i v případě, že strany shodně tvrdí určité skutečnosti. Existuje ale určitá výjimka, a to v případě zjednodušeného řízení, kterému předchází zkrácené přípravné řízení. V takovémto případě se nesporné skutečnosti můžou v omezené míře uplatnit.³⁰ Trestní řízení na rozdíl od občanského řízení neuplatňuje tzv. *notoriety*, tedy všeobecně známe skutečnosti, které není potřeba dokazovat.³¹ I přesto v trestním řízení není nutné dokazovat skutečnosti, které lze podle obecných zkušeností a ustálených pravidel myšlení považovat za pravdivé, pokud o nich

---

²⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 357

²⁶ § 220 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

²⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 357

²⁸ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

²⁹ § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

³⁰ srov. § 314b odst. 2 a § 314d odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

³¹ CÍSAŘOVÁ, D. Předmět dokazování. *Stát a právo*. 1967, s. 75

nevznikají pochybnosti, jinak je nutné provést dokazování i k těmto skutečnostem. Naopak nedokazují se skutečnosti, které vyplývají z právních předpisů České republiky zveřejněných ve Sbírce zákonů České republiky, mezinárodních smluv obsažených ve Sbírce mezinárodních smluv nebo bezprostředně závazných předpisů Evropské unie, a to s ohledem na zásadu *iura novit curia*, tedy soud zná právo.³²

2.6. Průběh dokazování

Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, dokazování probíhá ve všech stádiích trestního řízení. Jednotlivá stádia se v rámci dokazování navzájem liší primárně svým účel a funkcí, kterou v rámci trestního řízení plní.

2.6.1. Průběh dokazování před zahájením trestního stíhání

Dokazování probíhá již před zahájením trestního stíhání a je vázáno na sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Následně dochází především k prověřování trestního oznámení, respektive všech ostatních podmětů vedoucích k sepsání záznamu. V souvislosti s dokazováním před zahájením trestního stíhání dochází zejména k pátrání po důkazech, které jsou pro konkrétní trestní věc relevantní. K provedení těchto důkazů procesně použitelným způsobem však dochází zpravidla až v pozdějších stádiích trestního řízení a to po zahájení trestního stíhání nebo až v hlavním líčení. Výjimku představují neodkladné a neopakovatelné úkony provedené na základě § 158a TrŘ za účasti soudce, které procesně použitelným způsobem prováděny jsou.³³

2.6.2. Průběh dokazování po zahájení trestního stíhání

Procesní dokazování jako takové probíhá, byť se značným omezením, až po zahájení trestního stíhání, tedy ve stádiu vyšetřování. Jelikož je vyšetřování jádrem přípravného řízení, hlavním cílem dokazování je opáření pokladů pro rozhodnutí.³⁴ Postup policejního orgánu ve fázi vyšetřování upravuje trestní

---

³² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 358

³³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 362

³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 2135

řád³⁵, který stanovuje že: „*Policejní orgán postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu.*“ Trestní řád v tomto ustanovení povoluje důkazy nejen vyhledat, ale také provádět. Jde o výslechy svědků, jednali se o *neodkladný nebo neopakovatelný úkon*, nebo jde-li o osobu *mladší osmnácti let*, pokud je nutný výslech osoby, o jejíž *schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti*, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují, že by *na svědka* mohl být *pro jeho výpověď* vyvíjen tlak, nebo pokud hrozí *ovlivnění výpovědi*, je ohrožena *schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti* nebo je ohrožena schopnost *takovéto skutečnosti reprodukovat*, a to zejména v trestních věcech, kde pro složitost věci lze předpokládat delší trvání vyšetřování. Bez těchto omezení lze naopak provádět výslechy znalců, nebo také výjimečně osob, které podaly odborné vyjádření, a to v případě, že je provedení výslechu potřebné v souvislosti s dalším dokazováním.³⁶

2.6.3. Průběh dokazování v hlavním líčení

Jak již bylo několikrát zdůrazněno, těžiště dokazování leží v hlavním líčení. Proto dokazování v tomto stádiu trestního řízení probíhá, ve srovnání s ostatními stádii, nejkomplexněji a v nejširším rozsahu. V této fázi dochází k opatření skutkového základu pro meritorní rozhodnutí soudu, tedy rozhodnutí o tom, jestli došlo ke spáchání trestného činu, zda je pachatelem obžalovaný a jaký trest, ochranné nebo jiné opatření je nutné uložit. Každá ze stran má jiný úkol a zaměřuje se na provádění jiných důkazů. Státní zástupce provádí důkazy podporující obžalobu, obžalovaný nebo obhájce provádí naopak důkazy obžalobu vyvracející. Soud na návrh stran, nebo z vlastní iniciativy může dokazování doplňovat. A to jak důkazy, které byly opatřeny a zajištěny v průběhu přípravného řízení, tak také důkazy novými, které doposud vůbec nebyly provedeny.³⁷

---

³⁵ § 164 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 2136

³⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 363

2.6.4. Fáze dokazování

Samotné dokazování můžeme rozdělit zobecnit a rozdělit do několika fází. Tyto fáze se však do velké míry prolínají, a proto je takovéto rozdělení značně relativní.

Šámal, Musil, Kuchta a kol.³⁸ rozdělují fáze dokazování na:

- a) vyhledání důkazu
- b) opatření důkazu
- c) provádění a procesní zajištění důkazů
- d) prověrka důkazů
- e) hodnocení důkazů.

Ad a) V souvislosti se zásadou vyhledávací by se na první pohled mohlo zdát, že vyhledávání důkazů je výhradní záležitostí orgánů činných v trestním řízení. Takt tomu ovšem není, protože trestní řád umožňuje, aby vedle orgánu činných v trestním řízení, strany mohly důkaz „vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout“. Zároveň platí, že: „skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“³⁹ Vyhledat důkaz můžou výše uvedené subjekty v průběhu celého trestního stíhání, a to i před jeho zahájením.⁴⁰

Ad b) Opatření důkazu v praxi znamená zajištění dispoziční moci nad konkrétním důkazem, a to prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení, který je k tomu příslušný. Opatření důkazu chronologicky následuje po jeho vyhledání.⁴¹

Ad c) Pod pojmy provedení a procesní zajištění důkazu se rozumí procesní úkony orgánů činných v trestním řízení, kterými na základě a zákonem stanoveným způsobem zjišťují skutečnosti důležité pro trestní věc a následně je zaznamenávají do protokolu. Sepsání protokolu je nutné u každého procesně

---

³⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 365

³⁹ § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

⁴⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 365

⁴¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 366

provedeného důkaz, pokud zákon nestanoví jinak. Je tomu tak proto, že forma protokolu je zákonným předpokladem pro použití důkazu i v dalších fázích trestního řízení.⁴²

Ad d) Hlavním důvodem provádění prověrky důkazu je zjištění jeho kvality, spolehlivosti, porovnání důkazu s dalšími důkazy a následné srovnání těchto důkazů jako celku. Konkrétně v případě znaleckého posudku je třeba nejprve zkoumat obecné náležitosti posudku, poté prověřit jestli posudek podal znalec k tomuto oprávněný, dále jestli znalec odpověděl na všechny jemu položené otázky, zdali nejsou v posudku vnitřní rozpory, v poslední řadě se zkoumá vztah s dalšími důkazy, zda nedochází k rozporu atd. Nedílnou součástí provedení prověrky je povinnost orgánů činných v trestním řízení pokusit se odstranit zjištěné nedostatky.⁴³

Ad e) Hlavní částí procesu dokazování je hodnocení důkazu. V některých aspektech se hodnocení důkazu mísí s prověrkou důkazu. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že při hodnocení důkazu není účelem prověřovat obsah ani souhrn důkazů, jak je tomu při prověrce. Účelem je posuzovat, jestli provedené důkazy samotné nebo v souhrnu dávají pravdivou, úplnou a věrohodnou informaci o dokazovaných skutečnostech. Proces hodnocení důkazu představuje myšlenkovou činnost orgánů činných v trestním řízení. Výsledkem je přiřazení určité hodnoty ke konkrétnímu důkazu, a to z hlediska jeho závažnosti zákonnosti, a pravdivosti. Česká právní nauka dokonce vyžaduje, aby hodnocení těchto hledisek na sebe chronologicky navazovalo, a to v uvedeném pořadí. To znamená, že nejprve je třeba zkoumat, zda je důkaz využitelný ke zjištění skutkového stavu. Pokud orgán činný v trestní věci dospěje k závěru, že tomu tak není, nebude důkaz dále hodnotit. Druhým hodnoceným kritériem je zákonnost. Při hodnocení zákonnosti se zjišťuje, zda byl důkaz získán procesním postupem a v souladu s právními předpisy. Pokud důkaz tyto požadavky nespĺňuje, je důkaz neúčinný a je vyloučen z dalšího hodnocení. Posledním hodnotovým kritériem je pravdivost důkazu. Pravdivost vyjadřuje, do jaké míry můžeme dokazované okolnosti považovat za existující a prokázané v souladu s realitou. Takto stanovené pořadí

---

⁴² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 366

⁴³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 366-367

ovšem není úplně ideální a můžeme v něm nalézt určité nedostatky. Například v soudní praxi platí, že při hodnocení důkazu dochází nejprve ke zkoumání zákonnosti. Důvodem je, že při zkoumání závažnosti je třeba provádět mnohem hlubší hodnocení důkazu. Naopak pokud nejprve proběhne posouzení zákonnosti, není třeba zkoumat důkladně obsahovou stránku, ale spíše stránku formální. Další problém může vznikat v situaci, kdy orgány činné v trestním řízení v průběhu trestního řízení zjišťují nové skutečnosti, které mohou měnit míru závažnosti již získaných důkazů. Může se například ukázat, že důkaz, od jehož hodnocení bylo pro úplnou nezávažnost upuštěno, je pro trestní věc klíčový.⁴⁴ Takovýto postup považuji za vhodnější a praktičtější. Pro úplnost lze na závěr dodat, že při hodnocení důkazu je nezbytně nutné vyházet ze zásady volného hodnocení důkazu, která v této práci již byla nastíněna.

2.7. Důkazní prostředky a znalecká dokazování

Úpravu důkazních prostředků můžeme najít v trestním řádu, kde je v § 89, druhém odstavci stanoveno, že: *„Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání.“*⁴⁵ Toto ustanovení zahrnuje dvě důležité skutečnosti. Jednak obsahuje výčet důkazních prostředků, který je zde uveden pouze demonstrativně podle nejběžněji využívaných důkazních prostředků. Za druhé lze s formulace tohoto ustanovení vyvodit fakt, že existuje značná volnost v tom, co je za důkazní prostředek možno považovat. Omezení představuje pouze požadavek, aby důkaz byl ve vztahu k trestní věci a zároveň byl schopen prokázat nebo naopak vyvrátit prokazovanou skutečnost. Je tedy evidentní, že nelze bez dalšího vyloučit přípustnost žádného důkazu, který je ve vztahu k dokazované skutečnosti a je schopen přispět k objasnění věci, byť není uveden v demonstrativním výčtu tohoto ustanovení nebo dokonce není trestním řádem upraven vůbec.⁴⁶

V našem důkazním právu rovněž platí rovnost mezi jednotlivými důkazními prostředky, žádný, ať trestním řádem uvedený, nebo jiný důkazní prostředek,

---

⁴⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 367

⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

⁴⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 1335, 1336

nemá větší důkazní hodnotu a nelze jej a priori považovat za průkaznější. Význam každého důkazního prostředku je třeba posuzovat individuálně v závislosti na okolnostech trestní věci a ve spojení s dalšími ve věci provedenými důkazy.⁴⁷ K této problematice existuje mnoho let ustálená judikatura, konkrétně v otázce znaleckých posudků lze zmínit judikát R 40/1972-I.⁴⁸, kde byla řešena situace, kdy soudy bez dalšího přisoudily znaleckým posudkům ve věci privilegované postavení a chybně nehodnotily tyto posudky jako každý jiný důkaz ve smyslu zásady volného hodnocení důkazu.

V souvislosti s problematikou znalecké činnosti je potřeba zmínit, že i když v zásadě platí, že je možné použít jakéhokoliv důkazního prostředku při dokazování kterékoliv pro trestní řízení důležité skutečnosti, existují z tohoto pravidla výjimky. První výjimka obsažena v ustanovení § 105 odstavce prvního říká, že: „*Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce.*“⁴⁹ Kromě tohoto ustanovení, které se týká obecně všech skutečností důležitých pro trestní řízení, upravuje trestní řád a jiné zvláštní předpisy specifické případy, kdy je přibrání znalce nebo dvou znalců obligatorní. Této problematice se dále podrobněji bude věnovat třetí kapitola.⁵⁰

2.8. Znalec

2.8.1. Historický vývoj postavení znalce v soudním procesu

Znalecká činnost sloužící v trestním procesu k poskytování odborných znalostí v různých vědních, řemeslných, technických a dalších odvětvích má své kořeny již ve středověku. I když se nejednalo o znalecké dokazování jako takové, jelikož v souvislosti s do jisté míry jednoduchým způsobem tehdejšího života, primitivní úrovní vědy a techniky a nesofistikovaným způsobem pácháním trestné činnosti nebylo nutné využívat k dokazování takovéto osoby. I s této doby ovšem existují

---

⁴⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 378

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR, č. 40/1972 sb. rozh.

⁴⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

⁵⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 378

zmínky o případech, kdy před soudem byli využíváni jako svědci notáři k prokázání falšování listin nebo lékaři, kteří ohledáním mrtvol zjišťovaly příčiny smrti.⁵¹

Počátky moderní znalecké činnosti můžeme najít v 19. století. Znalectví jako důkazní prostředek při trestním procesu začíná vznikat a je spojeno s rozvojem vědy a techniky, s propracovanějším způsobem páchání trestné činnosti a výskytem nových trestných činů například v oblasti hospodářské kriminality. Soudce vzděláním právník v čím dál více případech nedisponoval potřebnými odbornými znalostmi a byl nucen obracet se na odborníky. Od této doby do současnosti se znalectví a činnost znalců začíná postupně vyvíjet. V průběhu tohoto vývoje je možné identifikovat různé teorie a pohledy na znalce a jeho postavení.⁵²

2.8.2. Teorie postavení znalce

První z těchto teorií vychází z modelu inkvizičního procesu, kde dominantní postavení zaujímal inkviziční soudce, který měl roli neomezeného pána nad procesem a zároveň postavení jediného subjektem řízení. Z tohoto pojetí pak můžeme dovodit i postavení znalce, který vystupuje v řízení jako pouhý *pomocník soudu*. Někdy se v souvislosti s touto teorií hovoří o znalcích jako o „zvětšovacím skle v rukou soudu“.⁵³

Další teorie je postavená na vzájemné podobnosti mezi výsledky svědků a znalců. Shodnost obou je spatřována v tom, že jak znalci, tak svědci vypovídají ústně před soudem o okolnostech případu, které vnímali. Je ale zřetelné, že tato teorie výrazně opomíjí rozdíly mezi výpovědí svědka a znalce. Znalec je tedy v této teorii vnímán *jako svědek*.⁵⁴

---

⁵¹ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. 1974, s. 12 - 13

⁵² MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. 1974, s. 12

⁵³ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. 1974, s. 12

⁵⁴ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. 1974, s. 12,13

Teorie *vědeckého soudce* (iudex facti) vznikla na základě vlivu právního pozitivismu. Při utváření této teorie vycházeli z toho, že soudce – právník nejen, že není schopen posuzovat některé odborné otázky sám, ale zároveň nemůže být schopen posoudit kriticky odbornost nebo správnost znaleckého posudku. Dokonce požadovali, aby se znalec v určité míře přímo podílel na dokazování. Například aby sám rozhodoval o přičetnosti obviněného nebo společenské škodlivosti. V rámci této teorie se objevovaly i takové názory, které požadovaly závaznosti znaleckého posudku pro soud. Mezi další teze patřila kritika svědecké výpovědi, kdy bylo upozorňováno na skutečnost, že svědecké výpovědi jsou jako důkaz velmi nepřesné, subjektivní a nespolehlivé. Vytvořením této teorie mělo dojít k zesílení postavení znalce nad úkor soudu.⁵⁵

2.8.3. Pojem znalce v současném důkazním právu

Jelikož současná právní úprava výslovně neobsahuje žádnou konkrétní definici znalce, v odborné literatuře se tato definice často liší. Například Bělohlávek, Hótová definují znalce jako: *„osobu, která je vzhledem ke svému vzdělání, odborné přípravě, dovednostem nebo zkušenostem považována za toho, kdo je kvalifikován a jehož zvláštní znalosti a zkušenosti v určitém oboru překračují běžnou kvalifikaci a znalosti průměrné osoby. Tato kvalifikace a znalosti jsou dostatečné k tomu, aby se ostatní mohli oprávněně, a s odvoláním na příslušnou právní úpravu garantující kvalitu znalce spoléhat na odborný úsudek této osoby (v oblasti vědy, techniky nebo v jiném oboru).“*⁵⁶

V Šámalovi, Musilovi, Kuchtovi a kol. lze nalézt definici zaměřenou přímo na znalce v trestním řízení. Za znalce považují: *„osobu se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru (např. v oboru zdravotnictví, psychologie, chemie, stavebnictví, kriminalistiky, která pak zahrnuje zejména balistiku, daktyloskopii, písmoznalectví, mechanoskopii, apod.), která tyto své znalosti a vědomosti využívá k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Jde o osobu rozdílnou od orgánů činných v trestním řízení i od procesních*

---

⁵⁵ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. 1974, s. 13

⁵⁶ BĚLOHLÁVEK, A., HÓTOVÁ, R. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. 2011, s. 5

*stran, které zpravidla takové odborné znalosti nemají, i kdyby je však měli, bylo by třeba k objasnění odborných otázek znalecký posudek opatřit, neboť je třeba zajistit znaleckou objektivitu, nepodjatost a nestrannost při posouzení příslušné odborné otázky.*⁵⁷

Křístek pak definuje znalce pomocí jednotlivých společných aspektů, typických pro znalce. Mezi tyto aspekty patří:

- a) znalec zpravidla není v řízení procesní stranou,*
- b) znalec řeší otázky skutkové (quiestio facti), znalec neřeší otázky právní (quiestio iuris),*
- c) Znalec má zvláštní odborné znalosti a zkušenosti, pro které je do řízení volán.*⁵⁸

I když se jednotlivé definice obsahově liší, lze z nich vyabstrahovat společné teze, které znalce definují. Mezi ně patří:

- znalec je osoba, která je nadána specifickými odbornými znalostmi a zkušenostmi, kterými běžné osoby nedisponují a jsou zapotřebí k objasnění věci,
- znalec je osobou, která je odlišná od procesních stran, je osobou nestrannou a nepodjatou,
- úkolem znalce je posuzování skutkových otázek důležitých pro výsledek řízení a to tak, aby na základě jeho odborného posouzení, bylo možné rozhodnout.

2.8.4. Znalec zapsaný v seznamu, znalec ad hoc

Právní úprava umožňuje pouze omezenému okruhu osob vydávat znalecký posudek. Těmito osobami jsou znalec zapsaný v seznamu znalců – fyzická osoba, znalecký ústav a osoba určená v konkrétní věci, vystupující v rámci znaleckého ústavu, výjimečně fyzická osoba, která v seznamu znalců zapsána není.

---

⁵⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2012, s. 396

⁵⁸ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 52, 53

Zapsání znalce do seznamu probíhá po složení znaleckého slibu. Není rozhodné, jestli znalce jmenoval předseda krajského soudu nebo ministr, znalec je zapsán do seznamu v obvodu krajského soudu, ve kterém má bydliště. Seznam znalců je veřejně dostupný k nahlédnutí u příslušného krajského soudu a na internetu na portálu justice.cz.⁵⁹

Ve výjimečných případech může být znalecký posudek podán osobou, která v seznamu znalců zapsána není, tzv. ad hoc. Tímto způsobem znalce může ustanovit pouze orgán činný v trestním řízení. Zároveň musí být splněna některá z následujících podmínek. První okolnost nastává, pokud pro daný obor, nikoliv specializaci, není v seznamu znalců zapsán žádný znalec. Splnění druhé podmínky nastane v případě, že pro daný obor znalec v seznamu zapsán je, ale posudek nemůže podat, například z důvodů pochybností o nepodjatosti. Poslední podmínka pro přibrání znalce ad hoc nastává tehdy, pokud by provedení znaleckého úkonu znalcem zapsaným v seznamu znamenalo pro znalce nepřiměřené obtíže nebo náklady. Například pokud by znalec musel k provedení znaleckého úkonu překonat značnou vzdálenost. Samozřejmostí je, že i znalec, který podává posudek ad hoc musí splňovat patřičné odborné kritéria a po svém ustanovení musí složit slib, čímž se zároveň zavazuje k plnění všech povinností z něho vybývajících.⁶⁰

2.8.5. Znalecké ústavy

V poslední řadě mohou znalecký posudek podat znalecké ústavy. Úpravu znaleckých ústavů najdeme v § 21 až 23 ZnalZ. Zde je hned v úvodu stanoveno, že znaleckým ústavem může být pouze právnická osoba nebo organizační složka právnické osoby, které jsou na znaleckou činnost specializovány. Další podmínkou je, aby byly zapsány v seznamu znaleckých ústavů. Seznam znaleckých ústavů vede a zároveň do něj provádí zápis Ministerstvo spravedlnosti. Znalecké ústavy ZnalZ rozděluje do 2 kategorií, podle toho, ve kterém z oddílů jsou zapsány v seznamu znaleckých ústavů. Zákonná úprava definuje výslovně pouze ty znalecké ústavy, které patří do II. oddílu. Všechny

---

⁵⁹ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 78-79

⁶⁰ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 79-81

ostatní pak patří do oddílu I. Do II. oddílu se řadí vysoké školy, jejich součásti a jiné veřejné výzkumné instituce, popřípadě jiné veřejnoprávní osoby a jejich organizační složky, které vykonávají vědecko-výzkumnou činnost. Úkolem znaleckých ústavů v II. oddílu je provádět znaleckou činnost především v případech, které vyžadují zvláštní vědecké posouzení. Zároveň ale platí, že každý znalecký ústav může být zapsán pouze v jednom z oddílů. Rozdělení na oddíly má také praktické důsledky v tom, že k zapsání do seznamu jsou na znalecké ústavy kladeny rozdílné požadavky právě podle toho, do kterého oddílu jsou zapsány. K tomu, aby vysoká škola nebo její součást mohla být zapsána do II. oddílu seznamu znaleckých ústavů, musí mít akreditaci doktorského studijního programu. Ostatní subjekty musí před zapsáním do II. oddílu seznamu splnit podmínku výkonu vědecko-výzkumné činnosti. Subjekty žádající o zapsání do I. oddílu musí splnit kumulativně jak pozitivní, tak zákonné negativní podmínky.⁶¹ Tyto podmínky obsahuje § 21b ZnalZ. Zde stanovuje, že:

(1) Žadatele lze zapsat do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů, jen pokud

a) alespoň tři jeho společníci, členové nebo zaměstnanci v pracovním poměru, kteří pro něj vykonávají znaleckou činnost, jsou znalci zapsanými pro požadované obory a nevykonávají znaleckou činnost v daném oboru v jiném znaleckém ústavu zapsaném v prvním oddílu; postačí však, pokud dvě z těchto osob jsou znalci zapsanými pro příbuzný obor,

b) a má odpovídající materiální a personální vybavení pro výkon znalecké činnosti.

(2) Tyto podmínky musí být splněny pro každý obor, který je předmětem návrhu na zápis.

(3) Žadatele zapsat nelze, pokud

a) byl v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů,

---

⁶¹ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 200-203

b) byl jeden z jeho společníků, členů nebo zaměstnanců, který pro žadatele vykonával znaleckou činnost, v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znalců a tlumočnicků, nebo

c) byl jeden z jeho společníků nebo členů v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů.

(4) Je-li žadatelem akciová společnost, pak její základní kapitál musí být tvořen akciemi na jméno.

(5) Je-li žadatel o zápis do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů podnikatelem, musí požadovaný rozsah jeho znaleckého oprávnění odpovídat předmětu podnikání (činnosti) zapsanému v obchodním nebo jiném rejstříku. Předmět podnikání však nemusí být vyjádřen identickými výrazy.

Přestože znalecký ústav může být zpracovatelem znaleckého posudku, je vcelku jasné, že samotný znalecký posudek budou vypracovávat osoby fyzické působící ve znaleckém ústavu. ZnalZ úplně důsledně neřeší konkrétní požadavky na osoby, které znalecký posudek za znalecký ústav vypracovávají. V podstatě platí, že těmito osobami budou nejčastěji zaměstnanci znaleckého ústavu. Do jisté míry se jako problematický může jevit fakt, že zákonná úprava nestanovuje konkrétní požadavky na osoby, které se na vypracovávání znaleckého posudku podílejí. Z výše uvedených podmínek, které jsou kladeny na znalecké ústavy zapsané v seznamu ve II. oddílu, je zjevné, že tyto ústavy nemusejí mít v rámci svého personálního obsazení žádnou osobu zapsanou jako znalce v seznamu znalců.⁶²

2.8.6. Znalec, konzultant, expert

V předchozích částech této práce bylo popsáno, jak je možné definovat osobu znalce. V procesní a důkazní praxi se však lze běžně setkat s osobami, které stejně jako znalci pro účely trestního řízení uplatňují odborné znalosti, ale postavení znalců nemají.

První skupinou takovýchto osob jsou **konzultanti**. Úpravu institutu konzultanta najdeme v § 157 odstavci třetím TrŘ, kde se uvádí, že: „V závažných a skutkově

---

⁶² ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 205-212

složitéch věcech může státní zástupce nebo policejní orgán využít odborné pomoci konzultanta, který má znalost ze speciálního oboru.“ Stejně jako u znalce jde tedy o osobu, která disponuje určitými odbornými znalostmi, které napomáhají při rozhodování orgánům činným v trestním řízení. Existuje zde ovšem hned několik zásadních rozdílů. Za nejpodstatnější rozdíl považují úlohu obou v rámci trestního řízení. Funkcí konzultanta je pomáhat orgánům činným v trestním řízení lépe se orientovat v odborné problematice daného případu. Proto se lze setkat s označením konzultanta jako „odborného průvodce“. Na rozdíl od znalců, úkolem konzultantů není a nesmí být objasňování skutečností důležitých v rámci trestního řízení. Další rozdíl lze spatřovat v tom, kdo může být jako konzultant ve věci přibrán. U přibrání konzultantů neplatí tak striktní pravidla, jako je tomu u znalců. Jako konzultant může být přibrán:

- a) *správní úřad, ústřední správní úřad* (nejčastěji půjde o ministerstva, krajské úřady, vojenské správní úřady atd.,)
- b) *vědeckou nebo výzkumnou instituci* (vědecké ústavy, výzkumné ústavy, vysoké školy, atd.)
- c) *jiný orgán* (tedy jiný orgán než správní úřad, nemusí se však jednat pouze o orgán veřejné moci)
- d) *jiný subjekt* (kterékoliv fyzické i právnické osoby, např. kulturní, sportovní instituce, atd.)⁶³

Další osobou vyskytující se v trestním řízení v souvislosti se znalectvím jsou **experti**. S tímto označením se můžeme setkat u znalecké činnosti v oboru kriminalisticko-technické expertizy, kterou v rámci Policie České republiky provádí Odbory kriminalistické techniky a expertiz krajských ředitelství a Kriminalistický ústav v Praze. Tyto subjekty mají kvalifikaci pro znaleckou činnost a jsou zapsány v seznamu znaleckých ústavů. Postavení znalců mají tedy tyto pracoviště a konkrétní osoby, které se na znalecké činnosti podílejí, jsou označovány jako experti. Například obor kriminalistiky je v rámci znaleckých pracovišť z velké části vykonáván experty z řad Policie České republiky.⁶⁴

---

⁶³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2013, s. 1922, 1923

⁶⁴ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 23, 24

2.9. Znalecká činnost

2.9.1. Právní úprava znalecké činnosti

Právní úprava znaleckého práva je obsažena v hned několika právních předpisech. Základním právním předpisem, ze kterého lze vycházet je *trestní řád*. TrŘ v již zmiňovaném § 89 druhém odstavci, uvádí znalecký posudek jako jeden z demonstrativně jmenovaných důkazních prostředků. Stěžejní je ovšem oddíl čtvrtý páté hlavy TrŘ, paragrafy sto pět až sto jedenáct. V těchto paragrafech TrŘ upravuje problematiku přibrání znalce, poučení znalce, přípravu znaleckého posudku, výslech znalce, vady znaleckého posudku, posudky ústavu atp.⁶⁵

Další oblast znalecké činnosti najdeme upravenou v *zákoně o znalcích a tlumočnících*.⁶⁶ Účelem tohoto zákona je regulace znalecké (a tlumočnické) činnosti, jejímž úkolem je především zajišťování podkladů pro činnost orgánů moci veřejné (primárně soudů) nebo právní jednání jiných osob. Mimo trestní řízení se tedy tento zákon vztahuje i na řízení civilní nebo například insolvenční. Ve vztahu ke znalecké činnosti tento zákon stanovuje okruh osob, které jsou oprávněny vykonávat znaleckou činnost, pravidla pro výkon takovéto činnosti, práva a povinnosti znalců, činnost znaleckých ústavů atd.⁶⁷

Poslední z důležitých právních předpisů z oblasti znalecké činnosti je *vyhláška Ministerstva spravedlnosti k provedení zákona o znalcích a tlumočnících*.⁶⁸ Tento prováděcí předpis blíže upravuje některé instituty znalecké činnosti jako je například jmenování znalců a podmínky při jejich výběru. Další část tohoto zákona se věnuje výkonu znalecké (tlumočnické) činnosti v oblastech přibrání znalců (tlumočníků), lhůt k provedení úkonů, náležitostí znaleckého posudku atd. Možná nejdůležitějšími částmi této vyhlášky jsou část III. a IV., které upravují odměňování a náhrady nákladů. Ostatně jen v této oblasti vyhláška za dobu své účinnosti prodělaly větších změn. Po celou dobu účinnosti této vyhlášky největší spory vyvolává výše odměn a náhrad nákladů. V minulosti se několikrát objevily

---

⁶⁵ hlava pátá, oddíl čtvrtý zákona č. 141/1961 Sb. trestní řád

⁶⁶ Zákon č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

⁶⁷ DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 2009, s 9, 10

⁶⁸ Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967, k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

pokusy o navýšení odměny, kdy poslední neúspěšný pokus z roku 2012 neprošel stádiem mezirezortních připomínek s odůvodněním, že by tento krok nepřiměřeně navýšil výdaje ze státního rozpočtu.⁶⁹

Závěrem lze ještě pro úplnost uvést jako pramen právní úpravy znalecké činnosti *trestní zákoník*⁷⁰, který upravuje institut křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku, o kterých bude pojednáváno níže.

2.9.2. Výkon znalecké činnosti

K tomu, aby osoba usilující o výkon znalecké činnosti mohla tuto činnost vykonávat, musí být nejprve projít procesem *jmenování znalce*. Zákonnou úpravu obsahuje jednak ZnalZ a ZnalV. Znalci jsou jmenováni pro konkrétní obory znalecké činnosti. Hlavním úlohu při jmenování znalců má ministr spravedlnosti. Kromě ministra spravedlnosti se na jmenování znalců podílí i předsedové krajských soudů, v rozsahu pověření právě od ministra spravedlnosti⁷¹. Konkrétní úpravu rozsahu oprávnění při jmenování upravuje ZnalV, která v § 1 stanovuje:

(1) Ministr spravedlnosti jmenuje a odvolává pro jednotlivé obory znalecké činnosti a pro odvětví těchto oborů znalce, kteří jsou pracovníky ústředních orgánů, vysokých škol, vědeckých a výzkumných ústavů, a dále ty, kteří jsou označeni ústředními orgány. Dále jmenuje znalce z oboru práva pro oblast právních vztahů k cizině, jakož i znalce, u nichž si jmenování a odvolání vyhradil.

(2) Předsedy krajských soudů pověřuje ministr spravedlnosti jmenováním a odvoláváním znalců v ostatních případech; příslušný je předseda krajského soudu, v jehož obvodu má znalec bydliště.

Příkladem, kdy si ministr vyhradil oprávnění jmenování a odvolání znalců, je obor písmoznalectví. V tomto oboru jsou znalci jmenováni právě ministrem spravedlnosti na návrh poradního sboru ministra spravedlnosti. V praxi tedy platí, že mimo případy uvedené v prvním odstavci § 1, jsou pro jmenování a odvolávání

---

⁶⁹ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s 48,49

⁷⁰ Zákon č. 40/2009, *trestní zákoník*

⁷¹ DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 2009, s. 16

znalců příslušní předsedové krajských soudů. K této úpravě je nutné poznamenat, že v současné době chybí celá řada konkrétních procesních ustanovení upravující podrobněji postupy při jmenování a odvolání znalců. Tento nedostatek musí následně řešit až judikatura.⁷² Jde například o nedostatečně specifikovaná kritéria odbornosti a zkušeností z oboru, nebo problematika nároku na jmenování znalcem. K těmto problémům bude v rámci této kapitoly ještě věnována pozornost.

Každá osoba, která usiluje o jmenování znalcem, musí splňovat všechny podmínky obsažené v § 4 ZnalZ. Zde je upraveno, že:

(1) Jmenovat znalcem (tlumočnickem) lze toho, kdo:

- a) je státním občanem České republiky, občanem jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno potvrzení o přechodném pobytu nebo povolení k trvalému pobytu na území České republiky, nebo státním příslušníkem jiného než členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území České republiky,*
- b) je způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu,*
- c) je bezúhonný,*
- d) nebyl v posledních 3 letech vyškrtnut ze seznamu znalců a tlumočnicků pro porušení povinnosti podle zákona*
- e) má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit, především toho, kdo absolvoval speciální výuku pro znaleckou činnost, jde-li o jmenování pro obor, v němž je taková výuka zavedena,*
- f) má takové osobní vlastnosti, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou činnost může řádně vykonávat,*
- g) se jmenováním souhlasí.*

---

⁷² DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář.* 2009, s. 17

(2) Podmínku bezúhonnosti podle odstavce 1 písm. c) nesplňuje fyzická osoba, která byla pravomocně odsouzena

a) za úmyslný trestný čin, nebo

b) za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce,

pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

Je zřejmé, že takto stanovené podmínky, zejména v prvním odstavci pod písmenem e) a f), jsou značně obecné a vágní. Bližší výklad neobsahuje ani prováděcí vyhláška a je tedy na orgánech, které znalce jmenují, aby tuto úpravu interpretovaly. Požadavky, které jsou v rámci praxe krajských soudů na znalce v rámci odbornosti kladeny, je možné zahrnout do 3 kategorií. Do první kategorie patří potřebné *znalosti získané* na základě kvalifikace v příslušném *oboru*, ve kterém se žadatel pohybuje. V praxi je tento požadavek představován nejvyšší dosažitelnou kvalifikací v oboru, zpravidla tedy půjde o vysokoškolské vzdělání. Další kategorii představuje požadavek *absolvování speciální výuky* v daném oboru, pokud je taková výuka pro daný obor zavedena. V současné době tuto výuku poskytují některé vysoké školy v rámci postgraduálního studia, nebo dokonce některé znalecké profesní organizace, prostřednictvím kurzů. Posledním požadavkem na uchazeče je potřebná *délka praxe*, která by se měla pohybovat mezi pěti až sedmi lety. Co se týká zákonného požadavku na v oblasti osobních vlastností, tyto bude představovat například dobrá *pracovní pověst*.⁷³

K samotnému jmenování znalce dochází na základě výběru, a to z osob, které splňují podmínky uvedené zákonem. Výběr osob je uskutečňován na základě žádosti osoby, která žádá o jmenování, nebo na základě návrhu. Seznam osob, které, jsou oprávněné podat takovýto návrh, obsahuje § 5 ZnalZ. Těmito subjekty jsou: „*orgány veřejné moci, vědecké instituce, vysoké školy, dále organizace, u nichž pracují osoby přicházející v úvahu, jakož i občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti nebo nadace, jestliže to vyplývá z předmětu jejich činnosti.*“ Problematikou výběrů znalců se zabývá také ZnalV, která specifikuje postup orgánů provádějící výběr. Při výběru jsou soudy povinny zejména prověřovat splnění zákonných podmínek. Dále je na soudy kladena povinnost

---

⁷³ DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 2009, s. 22, 23

při výběru spolupracovat se státními orgány, vědeckými institucemi, vysokými školami atd. Velmi důležitým kritériem při výběru je i aktuální potřeba v daném oboru. Soudy při výběru tedy mají vycházet z toho, jestli je v daném oboru znalců přebytek, nebo naopak je-li v určitém oboru znalců nedostatek. Při zohledňování tohoto kritéria by měly soudy vycházet z poznatků získaných při své činnosti nebo z poznatků o vytíženosti znalců, získaných při pravidelné kontrole znaleckých deníků.⁷⁴

Poměrně problematickou je v praxi otázka právního nároku uchazeče na jmenování znalce, při splnění všech zákonných podmínek. V této oblasti existuje řada judikátů Ústavního soudu, který již několik let konstantně v této problematice rozhoduje. Z nejnovějších judikátů je možné uvést náleží Ústavního soudu⁷⁵, ve kterém se Ústavní soud k otázce právního nároku na jmenování znalce vyjadřuje takto: „*K naplnění účelu zákona o znalcích, jímž je řádný výkon znalecké činnosti, je stanoven princip výběru, jenž není protiústavní. Naopak, pokud by splnění předpokladů implikovalo povinnost následně jmenovat znalcem, jmenování by zcela pozbylo smysl.*“ V současné době ovšem v rámci legislativy existují názory, které se snaží toto pojetí změnit. Více se této problematice bude věnovat kapitola pátá.

2.9.3. Práva a povinnosti znalce

S výkonem znalecké činnosti jsou logicky spojena práva a povinnosti. Při pohledu do právní úpravy v oblasti znalecké činnosti, zejména do zákona o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhlášky k tomuto zákonu, je evidentní, že obsahují více povinností, které jsou na znalce kladeny. Je tomu tak především proto, že toto pojetí má primárně za úkol dosažení cíle znalecké činnosti, tedy poskytování odborných názorů k určitým skutečnostem.⁷⁶

Lze říci, že stěžejním právem znalců, je samotné ***oprávnění k vykonávání znalecké činnosti***. K tomu jsou dány tři základní podmínky. Znalec musí být jmenován, složit slib a být zapsán do seznamu znalců a tlumočnicků. Jedná

---

⁷⁴ DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 2009, s. 25, 26

⁷⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2245/10

⁷⁶ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 110

se o podmínky kumulativní a je tedy nutné dodržení všech. Navíc je vyžadováno, aby bylo dodrženo uvedené pořadí, ve kterém dochází k postupnému plnění těchto podmínek, v opačném případě oprávnění vykonávat znaleckou činnost nevzniká.⁷⁷ K nejdůležitějším oprávněním znalce je potřeba řadit **právo na odměnu a náhradu nákladů**. Na odměnu má nárok každý znalec, který podal znalecký posudek. Úhrada nákladů náleží znalci v souvislosti s náklady, které účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem.⁷⁸ Podrobnostem k této problematice je dále věnována kapitola 4.3.

Právo odepřít znalecký posudek, i když není explicitně ukotveno, patří rovněž mezi práva znalců. Nelze ovšem odepřít vypracování jakéhokoliv posudku. Zákonná úprava, konkrétně § 11 odst. 3 zákona o znalcích a tlumočnících⁷⁹, omezuje odepření pouze na obdobné případy podle ustanovení platící pro odepření výpovědi svědka. V trestním řízení to budou případy, které upravuje § 100 TrŘ. Pokud toto ustanovení použijeme analogicky pro znalce, odepřít znalecký posudek má v trestním řízení znalec, který je: „*příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh*.“⁸⁰ Rovněž za pomoci analogie lze dovodit, že znalec má právo odepřít vypracování znaleckého posudku: „*jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojeneci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítoval jako újmu vlastní*.“⁸¹ Z praktického hlediska by odepření znaleckého posudku pro některý z výše uvedených důvodů zároveň vytvářelo důvod k vyloučení podání znaleckého posudku pro podjatost.⁸²

Je poměrně logické, že znalce nelze proti jeho vůli nutit k výkonu znalecké činnosti. Tato skutečnost se odráží například i v tom, že jednou z podmínek jmenování znalcem je souhlas s takovýmto jmenováním. Mimo to mají

---

⁷⁷ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 110

⁷⁸ § 17 a 18 zákona č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

⁷⁹ Zákon č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

⁸⁰ § 100 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

⁸¹ § 100 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

⁸² ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 113

již jmenování znalci **právo být vyškrtnuti ze seznamu znalců a tlumočnicků**. Realizace tohoto práva probíhá tak, že znalec písemně požádá o vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků ministerstvo případně předsedu krajského soudu. Důsledkem podání písemné žádosti je zánik práva vykonávat znaleckou činnost. Zánik tohoto práva nastává uplynutím kalendářního měsíce, ve kterém byla žádost doručena. Pokud právo vykonávat znaleckou činnost zaniklo, dochází následně k vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků.⁸³

Dalším právem, které lze v souvislosti se znaleckou činností zmínit, je **právo na konzultace**. Vyplývá ze znění § 10 odstavce 2, kde se uvádí: „*Jestliže to vyžaduje povaha věci, je znalec (tlumočnick) oprávněn přibrat konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek; tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí uvést v posudku.*“ Je třeba dodat, že konzultant neodpovídá žádným způsobem ani za část znaleckého posudku, kterou konzultoval.⁸⁴

K zajištění potřebného vybavení, nutného k výkonu znalecké činnosti, mají znalci **právo používat přístroje, jiné zařízení nebo materiály**, a to u organizace, u které pracuje. Určité omezení představuje požadavek, aby tyto přístroje, jiné zařízení a materiály byly nezbytné k vyhotovení znaleckého posudku. Je také samozřejmé, že tato organizace musí mít toto vybavení k dispozici. Pojem organizace je nutné chápat restriktivně a vztahuje se pouze na organizační složky státu, u které znalec pracuje. Při odepření tohoto práva, má znalec možnost obrátit se na předsedu krajského soudu, podle seznamu znalců a tlumočnicků, ve kterém je zapsán. Předseda senátu následně věc může řešit přímo s dotčenou organizační složkou státu, případně má možnost obrátit se na nadřízený organizační složky této organizace. Je-li to zapotřebí, má ministerstvo oprávnění projednat rozpory s příslušným ústředním správním orgánem.⁸⁵

Jako první a zároveň nejvýznamnější povinností každého znalce, je **složení znaleckého slibu**. Slib se skládá do rukou toho, kdo znalce jmenuje. Jak již bylo uvedeno, znalcem se konkrétní osoba stává jmenováním na základě rozhodnutí předsedy krajského soudu. Na základě jmenování ještě nemůže vykonávat činnost

---

⁸³ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 112, 113

⁸⁴ Zákon č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

⁸⁵ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 110, 111

znalce. Toto oprávnění vzniká až na základě složení slibu. Podstatou složení slibu a jeho důležitost spočívá v tom, že složením slibu na sebe znalec dobrovolně přebírá povinnosti spojené se znaleckou činností, podle které je i slib znalce koncipován. Znění znaleckého slibu je: „*Slibuji, že při své znalecké činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.*“⁸⁶ Je tedy zřejmé, že samotným složením slibu se znalec zavazuje **dodržovat právní předpisy, plnit** všechny **povinnosti, které právní předpisy stanovují** a **vykonávat znaleckou činnost na základě zákonných postupů**. Dále se zavazuje, že znaleckou činností bude **vykonávat nestranně** podle svého **nejlepšího vědomí** a to za využití svých **nejlepších odborných znalostí** a zároveň respektovat **mlčenlivost**. Od okamžiku složení slibu nese znalec za porušení výše uvedených povinností odpovědnost.⁸⁷

Bližší úpravu mlčenlivosti upravuje zákon o znalcích a tlumočnících v § 10a. Ten v prvním odstavci stanovuje, že: „*Znalec je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení; to neplatí, použije-li informace o těchto skutečnostech přiměřeným způsobem pro vědecké nebo vzdělávací účely. Mlčenlivosti jej může zprostit orgán veřejné moci, který jej ustanovil, nebo ten, pro nějž znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal.*“ V druhém odstavci zákonodárce rozšiřuje okruh osob, na které se mlčenlivost vztahuje o konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílejí. Povinnost poučit tyto osoby o tom, že jsou mlčenlivostí vázány, má znalec a to písemnou formou. Povinnost mlčenlivosti pro tyto osoby samozřejmě, stejně jako pro znalce samotné, neplatí absolutně. Oprávnění zprostit je mlčenlivosti má orgán veřejné moci, který ustanovil znalce, nebo osoba, pro kterou znalec na základě smlouvy znaleckou činnost vykonává.⁸⁸

---

⁸⁶ § 6 odst. 2 zákona č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

⁸⁷ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalcství*. 2013, s. 95, 96

⁸⁸ §10a odst. 1 a 2 zákona o znalcích a tlumočnících

Povinností znalce obsahující § 10 zákona o znalcích a tlumočnících je **osobní výkon činnosti znalce**. Tato povinnost znalci ukládá, aby se osobně zúčastnil všech znaleckých úkonů, které zahrnují úkony, jakou jsou například opatření podkladů, sepsání posudku, účast u soudu nebo jiných orgánů. Existují ovšem výjimky, které znalce povinnosti osobního výkonu znalecké činnosti zbavují. Jednou z nich je již zmíněný institut konzultanta, druhou výjimku představují situace, kdy znalec uloží jiné osobě vykonávat pomocné práce při vypracování znaleckého posudku. V souvislosti s touto tematikou je, podle mého názoru, zajímavé porovnat znalce a znalecké ústavy. I když zákonná úprava předpokládá, že znalecká činnost bude vykonávána pouze jako doplňková činnost při zaměstnání, v praxi si v současné době setkáváme s trendem profesionalizace znalecké činnosti. Důsledkem toho je, že se odměna za vypracování znaleckého posudku stává hlavním příjmem znalců. Znalci pak v důsledku snahy o zvýšení počtu zakázek volí mnohdy v časové tísní metodu rozdělení práce mezi další znalce, čímž dochází k porušení povinnosti osobního výkonu. Odlišná situace je v případě znaleckých ústavů. Ve znaleckých ústav nemusi vykonávat znaleckou činnost pouze znalci, fyzické osoby, ale všichni zaměstnanci ústavu. Na závěr lze dodat, že pokud dojde k porušení zásady osobního výkonu znalecké činnosti způsobem, že znalecký posudek za znalce vypracuje jiná osoba, dochází zároveň k porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost.⁸⁹

Znalec je dále povinen **vykonávat činnost znalce řádně a ve stanovené lhůtě**. Tato povinnost je obsažena v § 8 ZnalZ. Mimo stanovení této povinnosti zákonná úprava dále nspecifikuje, co se řádným výkonem činnosti rozumí. Jelikož činnost znalce primárně směřuje k vypracování znaleckého posudku, lze dovodit, že se tato podivnost vztahuje právě ke znaleckým posudkům. Zejména je kladen důraz na kvalitu vypracovaného posudku a odpovídající kvalitu přesvědčivost jeho obhájení před soudem. Dále je nutné, aby vypracovaný znalecký posudek byl pravdivý a zároveň přezkoumatelný. Požadavkům na znalecký posudek se bude podrobně věnovat kapitola 3.2. Povinnost vykonávat znaleckou činnost ve stanovené lhůtě odpovídá povinnosti státních orgánů uložit při vyžádání vypracování znaleckého posudku přiměřenou lhůtu k jeho vypracování. Zároveň

---

⁸⁹ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 101, 102

je nutné při stanovení takového lhůty dbát na zákonné meze, a pokud je to vhodné, konzultovat se znalcem, jestli je posudek ve stanovené lhůtě reálně vypracovat. Důsledky nedodržení lhůty může být zkrácení odměny nebo dokonce její odepření. Samozřejmostí je, že existují objektivní okolnosti, které vylučují postihy za nedodržení lhůta. Mezi tyto okolnosti patří například onemocnění, dodatečné zjištění dalších podkladů týkající posudku apod. Pokud tyto okolnosti nastanou, mělo by dojít k prodloužení lhůty orgánem, který znalce přibal.⁹⁰

Mezi další požadavky, které se na znalce kladou, patří **nestranný výkon** jejich činnosti. V praxi to znamená, že znalec nesmí ve věci podat posudek, jestliže má vztah k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, případně k orgánům, které řízení provádějí. Zákonná úprava výslovně uvádí, že k tomu, aby znalec nemohl posudek podat, postačí, aby existovala pochybnost o znalecově nepodjatosti. Pokud se znalec nebo účastníci řízení dozví o skutečnosti, která vyvolává pochybnost o nepodjatosti znalce, mají povinnost neprodleně toto oznámit. O vyloučení znalce z důvodu podjatosti rozhoduje orgán, který znalce pro podání znaleckého posudku ustanovil.⁹¹

Pokud neexistují pochybnosti o nepodjatosti znalce, má znalec **povinnost podat znalecký posudek**, pokud byl znalcem ustanoven, a to v řízení před orgánem veřejné moci. Jestliže znalec odmítne posudek vypracovat, orgán veřejné moci o tomto vyrozumí krajský soud, v jehož seznamu je dotyčný znalec zapsán. Odmítnutím podání posudku bez závažného důvodu dochází ze strany znalce k porušení zákonné povinnosti a vystavuje se tímto možnosti kárného postihu.⁹²

Každý znalec je rovněž **povinen vést znalecký deník**. Do deníku se zapisuje provedení každého posudku a jeho předmět, pro koho byl znalecký posudek vypracován, výši odměny za vypracování posudku a výloh s tím spojených a den, kdy došlo k jejich proplacení. Zákonná úprava předpokládá dvě formy znaleckého deníku a to písemnou a elektronickou, v praxi ve velké většině převažuje ovšem písemná forma znaleckého deníku. Deník obdrží každý znalec po složení znaleckého slibu, a to od soudu, který jej jmenoval. Za účelem kontroly plnění

---

⁹⁰ KRŽÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 99, 100

⁹¹ § 11 zákona č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

⁹² § 12 zákona č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

povinnosti řádného vedení znaleckého deníku krajské soudy zpravidla po skončení každého kalendářního roku vyžádají o předložení znaleckých deníku a provádí jejich kontrolu. Jestliže znalec deník soudu nepředloží, hrozí mu kárné postížení. Při opakovaném kárném postížení z důvodu nepředložení znaleckého deníku může dojít k odvolání znalce z funkce.⁹³

Závěrem lze zmínit *povinnost písemného vyhotovení*, která se ovšem vztahuje pouze na znalecké ústavy. Důvodem této povinnosti je, aby bylo na základě písemného vyhotovení zřejmé, kdo posudek připravoval a kdo je oprávněn osobně posudek pro potřeby řízení před státním orgánem stvrdit. U znalců je v praxi situace obdobná, tedy převažuje písemné podání posudku. Výjimečně ovšem může dojít k tomu, že posudek má ústní formu.⁹⁴

2.10. Odpovědnost znalce

Nezbytným požadavkem pro řádné fungování znalecké činnosti je odpovědnost a postižitelnost za její výkon. V této kapitole budou stručně nastíněny jednotlivé druhy odpovědnosti znalce a postihy, které se k činnosti znalce váží. Předpokladem pro vznik odpovědnosti je porušení povinnosti právního charakteru. V oblasti znalectví existuje hned několik kategorií odpovědnosti. Můžeme hovořit o odpovědnosti smluvní nebo zákonné, nebo o odpovědnosti občanskoprávní, správněprávní a trestněprávní. O jaký druh odpovědnosti se bude v daném případě jednat, nerozhoduje typ řízení.

2.10.1. Správní odpovědnost

Správní odpovědnost vzniká porušením správněprávní povinnosti. Výčet těchto povinností obsahuje ZnalZ a v této práci o nich bylo pojednáváno v přechozí kapitole. Správně odpovědnou může být jak fyzická osoba – znalec, tak osoba právnická – znalecký ústav. Výčet správních deliktů obsahuje oddíl V. ZnalZ. Systematika správních deliktů vychází z rozdělení na přestupky znalců, fyzických osob upravené v § 25a a správní delikty právnických osob, znaleckých ústavů, které jsou upraveny v §25b ZnalZ.

---

⁹³ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 112

⁹⁴ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. 2013, s. 113

Znalec se přestupku dopouští, pokud dojde z jeho strany k porušení povinností vyplývajících z ZnalZ nebo prováděcí vyhlášky. **Přestupky znalců (fyzických osob)** můžeme dále dělit do dvou základních skupin. Do první patří méně závažné přestupky, s jejichž porušením jsou spojeny i mírnější sankce. Menší závažnost spočívá zejména v povaze těchto přestupků, která se zakládá ve většině případů pouze na formálních nedostacích. Za spáchání těchto přestupků hrozí znalci udělení pokutu do výše 50 000 Kč. Přestupků spadající do této kategorie se znalec může dopustit, pokud:

- a) nevykonává činnost znalce osobně,
- b) opakovaně nepodepíše písemné vyhotovení znaleckého posudku nebo takovýto posudek neopatří otiskem pečeti,
- c) nevede řádně znalecký deník, popřípadě znalecký deník nevede vůbec,
- d) v případech, kdy je zadavatelem orgán veřejné moci, nesprávně vyúčtuje odměnu.

Druhá kategorie závažnějších přestupků je představována protiprávním jednáním znalce, který:

- a) nevykonává činnost znalce řádně, včas a v rámci oboru, pro který byl jmenován,
- b) poruší povinnost zachovávat mlčenlivost, případně o takovéto povinnosti nepoučí osoby, které se na tvorbě znaleckého posudku podílely,
- c) podá ve věci znalecký posudek, přestože byl pro podjatost vyloučen,
- d) v případech, kdy je zadavatelem orgán veřejné moci, odmítne vypracování posudku bez uvedení závažného důvodu,
- e) vykonává znaleckou činnost v období, ve kterém mu tato činnost byla pozastavena.

Za tyto přestupky hrozí znalcům pokuta až ve výši 100 000 Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků.

Samostatnou skupinu tvoří přešupek, kterého se dopustí fyzická osoba, která se neoprávněně vydává za znalce nebo znalecký ústav. Za tento přešupek lze uložit pokutu až 200 000 Kč.

Konstrukce *správních deliktů právnických osob (znaleckých ústavů)* vychází ze stejného principu, jako tomu bylo u přešupků znalců. Znalecký ústav se (stejně jako znalec) dopouští právního deliktu, jestliže poruší povinnost danou ZnalZ nebo prováděcí vyhláškou. Stejně tak existují dvě kategorie deliktů, a to závažnější a méně závažné. Sazby sankcí jsou oproti přešupkům znalců dvojnásobné. Za méně závažné delikty lze uložit pokutu až 100 000 Kč, za závažnější správní delikty lze pokutu uložit až ve výši 200 000 Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu. Struktura skutkových podstat správních deliktů znaleckých ústavů je totožná s úpravou přešupků znalců. Výjimkou je, že u znaleckých ústavů není skutková podstata postihující výkon znalecké činnosti v době pozastavení činnosti. Odlišnou skutkovou podstatu tvoří delikt, kterého se může dopustit právníká osoba, která se neoprávněně vydává za znalce nebo znalecký ústav. Za tento delikt hrozí pachateli pokuta až 400 000 Kč.

Orgánem oprávněným k projednání správních deliktů je v prvním stupni Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu. V praxi funguje, že ministerstvo v prvním stupni projednává správní delikty právnických osob, naopak předseda krajského soudu projednává v prvním stupni přešupky osob fyzických.⁹⁵

Zákonná úprava stanovuje také podmínky zániku odpovědnosti na základě uplynutí objektivní nebo subjektivní lhůty. Odpovědnost za spáchání správního deliktu tedy zaniká, pokud o něm příslušný správní orgán nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o jeho spáchání dozvěděl, nejpozději ovšem odpovědnost zaniká do 3 let ode dne, kdy byl správní delikt spáchán.⁹⁶

V případě, že je znalec nebo znalecký ústav pravomocně uznán vinným ze správní delikt, má Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu povinnost

---

⁹⁵ KŘÍSTEK, L. *Znalcství*. 2013, s. 119

bez odkladu zaznamenat údaje o takovémto rozhodnutí v seznamu znalců a tlumočnicků, případně v seznamu znaleckých ústavů, nejpozději však ve lhůtě patnácti dnů od okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí.

Úpravu těchto společných ustanovení o správních deliktech najdeme v § 25c ZnalZ.

2.10.2. Trestně právní odpovědnost

Trestněprávní odpovědnost je důležitou částí problematiky odpovědnosti znalce. Trestně odpovědnost se vztahuje totiž nejen na znalce - fyzické osoby a znalecké ústavy, tedy právnické osoby, ale v některých případech se vztahuje i na osoby, které se v rámci znaleckého ústavu na procesu vypracování znaleckého posudku podílejí.⁹⁷

Hlavním pramenem v problematice trestní odpovědnosti znalec - fyzické osoby je TrZ. Trestní odpovědnosti v rámci znalecké činnosti může být znalec vystaven jako obecný subjekt trestné činnosti (například pokud se znaleckou činností podílí na podvodném jednání), speciálně pro znalce však existuje skutková podstata vztahující se přímo na znaleckou činnost, respektive činnost související se znaleckým posudkem. Tímto ustanovením je trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku, upravený v § 346 TrZ. Účelem tohoto ustanovení je ochrana řádného výkonu činnosti znalců při posuzování odborných otázek, sloužící jako podklad pro rozhodnutí orgánů.

Znění skutkové podstaty křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 TrZ je:

(1) Kdo jako znalec podá nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo jako svědek nebo znalec před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem, před notářem jako soudním komisařem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

---

⁹⁷ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. 2015, s. 183

a) uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, nebo

b) takovou okolnost zamlčí,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značnou škodu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu jiného vážně poškodit v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu.

V prvním odstavci je za trestné považováno podání nepravdivého, hrubě zkresleného nebo neúplného znaleckého posudku. *Pachatelem* podle prvního odstavce může být pouze znalec, který podá znalecký posudek, jedná se tedy o speciální subjekt. Znalcem, který podal posudek, se v tomto případě rozumí jednak fyzická osoba, tedy znalec zapsaný v seznamu, znalec ad hoc i právnická osoba, tedy znalecký ústav nebo jiná právnická osoba, která se specializuje na znaleckou činnost, vysoká škola, vědecký ústav nebo jiná právnická osoba působící jako vědecká instituce. Za *nepravdivý* posudek je považován takový posudek, který je ve všech podstatných okolnostech a závěrech lživý, smyšlený nebo zfalšovaný. Je tedy vědomě zcela v rozporu s odbornými závěry. O *hrubě zkreslený* se jedná v případě, kdy posudek vědomě obsahuje některé podstatné okolnosti nebo závěry hrubě nepřesně nebo nepravdivě. *Neúplný* je takový posudek, ve kterém znalec úmyslně zamlčí podstatné okolnosti, které by měli vliv na rozhodnutí ve věci. K naplnění této skutkové podstaty může dojít pouze úmyslně, a to jednak podáním hrubě zkresleného nebo nepravdivého znaleckého posudku – tedy aktivním jednáním, nebo opomenutím ve formě podání neúplného znaleckého posudku. Z hlediska trestnosti není důležité, jestli byl znalecký posudek podán písemně, nebo ústní formou do protokolu.⁹⁸

Druhý odstavec pojednává v souvislosti se znalci o případech, kdy znalec nejčastěji před soudem nebo jiným výše uvedeným orgánem úmyslně uvede nepravdu nebo úmyslně zamlčí okolnost důležitou pro rozhodnutí. O zamlčení

---

⁹⁸ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník

se bude jednat i v tom případě, že znalec není na podstatnou skutečnost dotázán, ale je si vědom toho, že se jedná o skutečnost důležitou pro rozhodnutí. Trestné je rovněž jednání, při kterém znalec v písemném posudku nebo v průběhu výslechu, ve kterém znalecký posudek podává nebo jej doplňuje, úmyslně nepravdivě popíše okolnosti, které se dozvěděl v rámci znalecké činnosti, nebo zamlčí zjištění podstatných okolností, případně úmyslně poskytne v podaném posudku nepravdivý závěr.⁹⁹

Třetí odstavce řeší případy, ve kterých dojde v souvislosti s výše popsáním jednáním ke vzniku značné škody nebo pokud se jednání dopustí pachatel s úmyslem vážně poškodit jinou osobu v zaměstnání, narušit jeho vztahy v rodině nebo pokud chce způsobit jinou vážnou újmu.

Považuji za důležité zvláště věnovat pozornost trestní odpovědnosti právnických osob v souvislosti s problematikou znalectví. Jelikož současná zákonná úprava vychází z modelu přičitatelnosti, podle kterého: *„zaviněné jednání ve vztahu k trestní odpovědnosti právnické osoby je třeba formulovat ve smyslu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě na základě vlastního výkonu tzv. rizikového managementu, tj. buď přímo protiprávního jednání osob ve vedení právnické osoby, nebo alespoň chybného zvládnutí zvýšeného rizika vyplývajícího z provozování podniku („vina vedení právnické osoby“).“¹⁰⁰* Na základě tohoto modelu je možné právnické osobě přičítat spáchání trestného činu, jestliže byl trestný čin spáchán samotným jednáním členů orgánu právnické osoby nebo ovládajících osob. Právnické osobě je možné přičítat spáchání protiprávního jednání i tehdy, pokud byl trestný čin spáchán jednáním zaměstnance právnické osoby nebo osoby v obdobném postavení. Jejich jednání ovšem musí proběhnout na základě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby (ovládajících osob), nebo proto, že orgány nebo jiné odpovědné osoby k tomu pověřené neprovedly dostatečným způsobem opatření, která měly povinnost provést na základě zákona nebo která je na nich možné spravedlivě požadovat. Zejména se bude jednat o případy, kdy takovéto osoby neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností podřízených zaměstnanců nebo

---

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník – edice velké komentáře*. 2012, s. 3245 - 3247

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2012, s. 171 - 172

jiných osob, anebo neučinily v nezbytné míře opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.¹⁰¹

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob výše uvedené vyjadřuje v § 8 takto:

(1) Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat podle odstavce 2.

(2) Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchán

a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo

b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo

---

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář.* 2012, s. 171

jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

(3) Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2.

(4) Ustanovení odstavců 1 a 2 se užijí i tehdy, jestliže

a) k jednání uvedenému v odstavcích 1 a 2 došlo před vznikem právnické osoby,

b) právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnické osoby,

c) právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, je neplatný nebo neúčinný, nebo

d) jednající fyzická osoba není za takový trestný čin trestně odpovědná.¹⁰²

U spáchání trestného činu právnickou osobou je také velice důležité si uvědomit, že u některých trestných činů je z jejich povahy vyloučeno, aby právnická osoba trestný čin spáchala. Tuto skutečnost zákon o odpovědnosti právnických osob řeší tak, že v § 7 uvádí taxativní výčet trestných činů, u kterých odpovědnost právnických osob přichází v úvahu. V souvislosti se znaleckou činností je podstatné, že tento výčet zahrnuje i trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku.¹⁰³

V praxi je tedy možné, aby znalecký ústav spáchal trestný čin. Nejnázornější a nejjednoznačnější bude případ, kdy osoba, která je za znalecký ústav oprávněna jednat, podá například nepravdivý posudek. Laické veřejnosti, ale i osobám pohybující se v oblasti znalectví, nemusí však být na první pohled zřejmé, že znalecký ústav se dopustí trestného činu i v tom případě, pokud úmyslně nepravdivý posudek podá zaměstnanec ústavu, a to i bez jeho pokynu, ale znalecký ústav neprokáže, že byly nastavené patřičné kontrolní mechanismy, které měly za úkol tomuto excesu předejít.¹⁰⁴

---

¹⁰² Zákon č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

¹⁰³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář.* 2012, s. 148-151

¹⁰⁴ ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo.* 2015, s. 190

Závěrem je na místě zmínit sankce, které znaleckému ústavu, který se dopustí trestné činnosti, hrozí. Taxativní výčet trestů a ochranných opatření obsahuje § 15 zákona o odpovědnosti právnických osob. V něm je uvedeno, že:

(1) Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty

a) zrušení právnické osoby,

b) propadnutí majetku,

c) peněžitý trest,

d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,

e) zákaz činnosti,

f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,

g) zákaz přijímání dotací a subvencí,

h) uveřejnění rozsudku.

(2) Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit jako ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Právnické osobě lze uložit tresty a ochranná opatření uvedená v odstavcích 1 a 2 samostatně nebo vedle sebe. Nelze však uložit peněžitý trest vedle propadnutí majetku a trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty vedle zabránění téže věci nebo jiné majetkové hodnoty.¹⁰⁵

2.10.3. Soukromoprávní odpovědnost

Již jen ve stručnosti je třeba doplnit základny v oblasti k soukromoprávní odpovědnosti znalců. Soukromoprávní odpovědnost znalce je postavena na principu subjektivního zavinění. V rámci soukromoprávní odpovědnosti znalec *odpovídá za způsobenou škodu*, a to v případě, že poruší povinnost, a to včetně povinnosti, která pro něj vyplývá ze smlouvy, dojde ke vzniku majetkové újmy,

---

¹⁰⁵ Zákon č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

existuje příčinná souvislost mezi porušením povinnosti ze strany znalce a vzniklou škodou a znalec jednal zaviněně. Jestliže dojde ke způsobení škody, za kterou znalec odpovídá, je povinen ji uhradit. Pokud bylo vypracování znaleckého posudku zadáno znaleckému ústavu, je povinen nahradit škodu, nikoli osoba, která fakticky znalecký posudek vypracovala. Dále znalci v rámci soukromoprávní odpovědnosti *odpovídají za vady posudku a za prodlení*.

3. Znalecký posudek a odborné vyjádření

V současné trestně právní úpravě existují kromě znaleckého posudku i jiné způsoby aplikování odborných znalostí. Uplatňování těchto odborných znalostí je pro orgány činné v trestním řízení stěžejní při odhalování a objasňování trestné činnosti, jelikož sami těmito odbornými znalostmi nedisponují. Musejí se proto v rámci trestního řízení obracet na omezený okruh odborníků v dané oblasti. Jelikož se této problematice věnovala kapitola 2.8.4., jen stručně budou shrnuty formy, které uplatňování odborných znalostí, které se v trestním řízení objevují. Tyto formy jsou:

- 1) odborné vyjádření,
- 2) znalecký posudek,
- 3) konzultační činnost,
- 4) kriminalisticko technická činnost.¹⁰⁶

Z těchto forem mají z hlediska důležitosti pro trestní řízení i z hlediska četnosti využívání v procesu dokazování klíčový význam odborné vyjádření a znalecký posudek. V další části této práce bude pozornost zaměřena na jejich srovnání.

3.1. Kritéria uplatnění odborného vyjádření a znaleckého posudku

Zákonná úprava týkající se využívání odborného vyjádření a znaleckého posudku se nachází v § 105 TrŘ. Zde je v prvním odstavci stanoveno, že: *„Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce.*

---

¹⁰⁶ MUISL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.,. *Kriminalistika*. 2004, s. 306, 307

V přípravném řízení přibírá znalce ten orgán činný v trestním řízení, jež považuje znalecký posudek za nezbytný pro rozhodnutí, pokud byla věc vrácena k došetření, státní zástupce, a v řízení před soudem předseda senátu. O přibrání znalce se vyrozumí obviněný a v řízení před soudem též státní zástupce. Jiná osoba se o přibrání znalce vyrozumí, je-li k podání znaleckého posudku třeba, aby tato osoba něco konala nebo strpěla.“ Tato konstrukce byla trestním řádem přijata na základě novely TrŘ zákonem č. 265/2001 Sb. Důvodem přijetí tohoto ustanovení byl fakt, že v rámci trestního řízení docházelo k nadbytečnému přibrání znalců, a to i v případech, které nebyly po odborné stránce složité. Tímto docházelo ke značným průtahům v řízení a k narušení zásady hospodárnosti. Koncepce priority odborného vyjádření měla za úkol tento problém v praxi vyřešit. V současné době tedy platí, že pokud se v průběhu řízení objeví skutečnost, která je důležitá pro trestní řízení, a k jejímu objasnění jsou potřeba odborné znalosti, orgány činné v trestním řízení tyto odborné znalosti primárně získávají na základě odborného vyjádření. Znalecký posudek slouží tedy pouze subsidiárně, pokud pro odbornou náročnost v dané věci nepostačí odborné vyjádření. Podle zákonné úpravy existují i případy, ve kterých je pro značnou odbornou složitost, přibrání znalce obligatorní, a to dokonce znalců dvou. Povinnost přibrání dvou znalců je u prohlídky a pitvy mrtvoly, pokud existuje podezření, že smrt osoba byla způsobena trestným činem; dále v případech objasňování jiné zvláště důležité skutečnosti, týkající se posuzování zvláště složitých otázek; v případech vyšetřování duševního stavu mladistvého.¹⁰⁷

V současné době již existuje celá řada judikátů, které upravují tuto problematiku a poskytují výklad k tomu, kdy je možné využít odborné vyjádření a kdy je nutné využít znaleckého posudku. Ke kritériím, která vyjadřují složitost dané věci, bylo například vydáno stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství. V tomto stanovisku jsou uvedena pro určení složitosti věci demonstrativně tyto kritéria:

1. k posouzení otázky je potřeba delší doba
2. ve věci je nutné systematické studium odborné literatury daného oboru

---

¹⁰⁷ FRYŠTÁK, M. Odborné vyjádření versus znalecký posudek. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law*. 2010

3. nutnost využití zásadních empirických a teoretických poznatků a jejich komplexní analýza
4. nezbytnost konzultace s dalšími experty v oboru.¹⁰⁸

Mimo tyto obecná kritéria existuje judikaturou upravený okruh případů, které ze své povahy dosahují takové složitosti, že je pro jejich posouzení obligatorně nutné znalce přibrat. Mezi tyto případy patří například přesné zjištění doby smrti, stanovení přesného výpočtu rychlosti jízdy vozidla při dopravní nehodě, určení hladiny alkoholu v krvi při posuzování podmínek u trestného činu opilství atd.¹⁰⁹

Pro další účely této práce považuji za zajímavé srovnání zákonných požadavků a formálních náležitostí odborného vyjádření a znaleckého posudku.

3.2. Náležitosti znaleckého posudku

Obsahové, formální a ostatní požadavky kladené na znalecký posudek jsou upraveny zejména v § 13 ZnalZ a § 13 ZnalV. Zde je stanoveno, že posudek má obsahovat popis zkoumaného materiálu, jevů a skutečností, ke kterým při vypracování znaleckého posudku přihlížel, tato část je označována jako *nález*. Výčet otázek, které znalec obdržel od orgánu, který jej ustanovil spolu s odpověďmi na tyto otázky – tedy *posudek*. Znalci je zpravidla uložena povinnost vypracovat posudek písemně, pouze výjimečně je možné nadiktovat znalecký posudek do protokolu. Při písemném vyhotovení je nutné, aby byl znalecký posudek sešit, každá ze stran znaleckého posudku očíslována. Sešivací šňůra musí být připevněna v poslední stránce posudku a přetištěna znaleckou pečetí. Na poslední straně posudku musí být znalcem připojena znalecká doložka. Znalecká doložka obsahuje označení seznamu, ve kterém je znalec zapsán, obor, v němž je znalec oprávněn podávat posudku a číslo položky úkonu ve znaleckém deníku. Jestliže je znalec požádán státním orgánem o doplnění nebo vysvětlení obsahu posudku, má znalec povinnost osobně posudek stvrdit.

---

¹⁰⁸ Stanovisko č. 9/2003 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

¹⁰⁹ Stanovisko č. 9/2003 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

3.3. Komparace odborného vyjádření se znaleckým posudkem

Jak již bylo uvedeno, klíčovou vlastností oproti znaleckému posudku je jeho zjednodušenost. Tento fakt se promítá celé řady odlišnosti oproti znaleckým posudkům. Mezi tyto odlišnosti patří:

1. U odborného vyjádření neexistuje zákonné omezení okruhu osob, které mohou toto vyjádření ve věci poskytnout. Může se jednat o osoby fyzické i právnické, státní orgány, znalce.
2. Při výběru konkrétních osob, které mají odborné vyjádření ve věci podat, neexistují speciální požadavky nebo kritéria výběru.
3. Odborné vyjádření nemá předepsané formální náležitosti. Nemusí mít tedy určitou formu ani požadovaný obsah.
4. V porovnání se znaleckým posudkem je odborné vyjádření podstatně stručnější.
5. U odborného vyjádření orgány činné v trestním řízení nehodnotí postupy, na základě kterých bylo odborné vyjádření vypracováno.
6. Odborné vyjádření je považováno za listinný důkaz a vyslechnout zpracovatele odborného vyjádření není možné.¹¹⁰

4. Znalecké dokazování v rámci trestního řízení

Definice znalce, základní pravidla činnosti znalce i dokazování, o důvodech příbrání znalce již bylo v této práci referováno. Tato část práce bude věnována procesním aspektům znalecké činnosti v rámci trestního řízení. Problematice činnosti znalce se věnuje TrŘ v § 105 a následující.

---

¹¹⁰ FRYŠTÁK, M. Odborné vyjádření versus znalecký posudek. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law*. 2010

4.1. Procesní úprava znaleckého posudku v rámci trestního řízení

4.1.1. Přibrání znalce

Přibrat znalce je možné v jakékoli části trestního řízení, tedy včetně stádia před zahájením trestního stíhání. V přípravném řízení přibírá znalce ten orgán činný v trestním řízení, který považuje za nutné pro své rozhodnutí znalce přibrat. V případě, že byla věc vrácena k došetření, přibírá znalce státní zástupce, v řízení před soudem pak předseda senátu. O přibrání znalce je nutné vyrozumět obviněného (pokud se jedná o zkrácené přípravné řízení – podezřelého). Státní zástupce je vyrozuměn vždy v řízení před soudem, v přípravném řízení zpravidla také, jelikož v rámci výkonu dozoru přezkoumává zejména správnost a úplnost položených otázek. Přibrání znalce má formu opatření. Jedná se o rozhodnutí *sui generis*, stížnost proti tomuto opatření je nepřipustná. Lze ovšem podat námitky a to proti osobě znalce, jeho odbornému zaměření nebo proti formulaci znalci položených otázek. V případě osoby znalce lze podat námitku v případě, že existují pochybnosti a jeho nepodjatosti. Odborné zaměření lze námitkami napadnout, pokud jsou pochybnosti o znalcově erudovanosti. Námitky týkající se formulace otázek se mohou vztahovat k jejich konkrétnosti a srozumitelnosti. Námitky mohou být podány kdykoliv po přibrání znalce, pro jejich podání není zákonem stanovena lhůta.¹¹¹

4.1.2. Poučení znalce

K samotnému provedení znaleckého posudku je nutné znalce předvolat. V tomto předvolání je nutné znalce upozornit na následky pro případ, že se nedostaví. Následkem nedostavení může být pořádková pokuta. Pořádková pokuta hrozí znalci i v případě, že bez důvodu odmítne znalecký posudek vypracovat. Další poučovací povinnost je poučení o významu znaleckého posudku pro trestní věc, tedy o možnosti přispět k odhalení trestné činnosti a osoby pachatel a také o trestně právních následcích křivé výpovědi a nepravdivě podaného znaleckého posudku, o tomto je znalec poučen před jeho výsledkem. Toto poučení je zpravidla obsaženo v opatření o přibrání znalce, nebo je k opatření připojeno.¹¹²

---

¹¹¹ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 25-30

¹¹² FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 30-31

4.2. Činnost znalce v trestním řízení

4.2.1. Vypracování znaleckého posudku

Znalec, který byl přibrán orgánem činným v trestním řízení, k vypracování znaleckého posudku logicky potřebuje pro jeho vypracování vycházet z konkrétních podkladů. Tyto podklady si znalec zpravidla neopatřuje sám, ale jsou mu poskytnuty orgány činnými v trestním řízení. Výjimečně si ovšem podklady může opatřovat i sám, pokud jsou k jejich opatření nutné speciální odborné znalosti. V praxi to většinou znamená, že je znalci poskytnout celý nebo část spisového materiálu. Znalci ovšem může být umožněno, aby se osobně účastnil některých úkonů, například výslechu svědka nebo obviněného, a může klást otázky, týkající se předmětu znaleckého posudku. Znalci je v rámci vypracování znaleckého posudku vymezen úkol jeho činnosti. Toto vymezení probíhá tak, že jsou vytyčeny okolnosti, které je třeba znalcem objasnit. Pokud je to vhodné, znalci jsou položeny otázky, na které má znalec ve svém posudku odpovědět. Znalci je na vypracování znaleckého posudku zároveň stanovena přiměřená lhůta. Ve většině případů je znalci uloženo, aby posudek vypracoval písemně. Není ovšem vyloučeno, aby znalec posudek podal ústně do protokolu, i když tato varianta není v praxi běžná.¹¹³

4.2.2. Výslech znalce

V případě, že znalec vypracoval znalecký posudek písemně a nechce jej nijak doplnit, postačí, aby na tento znalecký posudek při svém výslechu pouze odkázal a stvrdil jeho správnost a úplnost. V řízení před soudem je ovšem nutné, aby znalec jím vypracovaný posudek přednesl nebo přečetl. V případě, že znalecký posudek nebyl vypracován písemnou formou, nadiktuje znalec posudek do protokolu. Jestliže o spolehlivosti a úplnosti znaleckého posudku nejsou pochybnosti a soud nepokládá za nutné znalce osobně vyslýchat, může být od výslechu znalce upuštěno, pokud s tím souhlasí státní zástupce i obžalovaný (při splnění podmínek § 211 TrŘ postačí souhlas státního zástupce). Výslech znalce je v takovém případě možné nahradit přečtením znaleckého posudku, nebo přečtením protokolu o výslechu znalce. Pokud se o správnosti znaleckého

---

¹¹³ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s 31-33

posudku objeví pochybnosti, je potřeba vyzvat znalce k vysvětlení. Mezi vady, které mohou způsobit pochybnosti o správnosti znaleckého posudku, patří neúplnost a nevěrohodnost materiálu, na základě kterých znalec posudek vypracoval, nedostatečné odůvodnění, nebyly objasněny všechny okolnosti, které v rámci posudku být objasněny měly, závěry posudku jsou neurčité atd. Pokud i po provedení vysvětlení pochybnosti stále existují, je nutné přibrat ve věci dalšího znalce. Nový znalec vypracuje nový revizní posudek, ve kterém se musí vypořádat i s posudkem původním. V praxi může dojít k situaci, kdy ve věci existuje jeden posudek, který byl vypracován na základě vyžádání orgánů činných v trestním řízení a druhý posudek, který byl předložen stranou. Pokud si tyto dva posudky navzájem odporují a vzájemné rozpornosti nelze odstranit vysvětlením, je nutné ve věci přibrat jako znalce státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo jiný subjekt specializovaný na znaleckou činnost.¹¹⁴

4.2.3. Znalecký posudek předložený stranou

V návaznosti na § 89 odst. 2 TrŘ, ve kterém je uvedeno, že strany mohou důkazy vyhledat, předložit nebo jejich provedení navrhnout, je možné, aby znalecký posudek předložila některá ze stran. Tento posudek musí samozřejmě splňovat všechny zákonné požadavky a navíc musí obsahovat doložku znalce, ve které znalec prohlásí, že si je vědom následků, které může vyvolat podání vědomě nepravdivého posudku. Pokud tyto podmínky znalecký posudek předložený stranou splňuje, další procesní postup probíhá, jako by se jednalo o znalce, kterého přibral orgán činný v trestním řízení.¹¹⁵

4.2.4. Znalecký posudek ústavu

K podání znaleckého posudku nebo k přezkoumání znaleckého posudku podaného znalcem, je ve výjimečných a obzvláště obtížných případech, u kterých je vyžadováno zvláštní vědecké posouzení, možné, aby k tomuto orgány činné v trestním řízení přibraly státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo jinou instituci, která je specializovaná na znaleckou činnost. Pokud dojde k přibrání takového subjektu, je nutné podat posudek písemně. Písemné vyhotovení

---

¹¹⁴ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 33-35

¹¹⁵ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 35, 36

obsahuje označení osoby, nebo osob, které se na vypracování posudku podílely a mohou následně správnost posudku stvrdit před soudem.¹¹⁶

4.3. Odměna znalce

O odměně znalce jako jednom ze základních práv znalce již v této práci bylo pojednáváno. Tato část bude věnována procesním aspektům odměňování znalců.

„Právní konstrukce pohyblivé odměny znalce je založena na subjektivní možnosti a schopnosti znalce a státního orgánu posoudit množství, obtížnost, odbornost, účelnost, charakter, složitost, kvalitu, rychlost, dochvilnost a okolnosti znalecké činnosti.“¹¹⁷ Orgán, jenž přibral znalce, nemůže posuzovat odborné atributy vztahující se k výši odměny znalce a dále nesmí rozhodovat o výši odměny přibráného znalce, pokud však nejsou jednotlivé položky znalecké činnosti rozčleněny ve vyúčtování. Nelze zapomenout na fiskální aspekty znaleckého a je potřeba provádět komparaci obdobných odborných úkonů, včetně příslušných hrazených částek.¹¹⁸

Pokud znalec provede řádně a včas posudek na pokyn orgánu, jenž znalce přibral, vzniká znalci legitimní očekávání na odměnu, která je určena právními předpisy. Rozhodování o tzv. znalečném, tedy o odměně a náhradě znalci, je správní povahy.¹¹⁹ *„Rozhodnutí o znalečném je svou povahou a postavením osoby, o jejímž nároku je rozhodováno, rozhodnutím správním, byť je činěno v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení se při jeho přijímání musí řídit zásadami správního řízení, neboť libovůle při výkonu veřejné moci je z ústavního hlediska nepřípustná“¹²⁰*

Orgán činný v trestním řízení je vázán v době, kdy rozhoduje o každém finančním výdaji spojeným s přibráním znalce, efektivností, hospodárností a účelností. Pokud státní orgán přizve znalce k tomu, aby vypracoval znalecký posudek, náleží

---

¹¹⁶ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s 35

¹¹⁷ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 114

¹¹⁸ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 114

¹¹⁹ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 117

¹²⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 360/03

mu odměna a náhrada vynaložených nákladů, a to dle §111 TrŘ. K rozhodnutí je potřeba se řídit ZnalZ a dále také ZnalV.¹²¹

Základem pro určení postupu ke stanovení výše odměny a náhrady vynaložených nákladů jsou následující podmínky.

Výši odměny a náhrady nákladů jsou určovány tím, kdo přibral znalce dle § 105 TrŘ, nebo pokud se jedná o řízení před soudem, tak předseda senátu dle ustanovení § 111 odstavce 3 TrŘ.¹²²

1. Určení výše odměny a náhrady nákladů musí proběhnout nejpozději do dvou měsíců ode dne, kdy byla odměna a náhrada nákladů vyúčtována.
2. Druhá věta § 111 odstavce 2 TrŘ stanovuje, že v momentě, kdy dojde k nesouhlasu s výší znalečného, která byla vyúčtována, rozhoduje orgán, který znalce přibral, případně i předseda senátu, a to formou usnesení. V ostatních případech dochází prostřednictvím opatření k pokynu k proplacení částky, která byla znalcem vyúčtována.
3. Odměna a náhrada nákladů musí být uhrazena bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od právní moci daného rozhodnutí, jak je stanoveno v § 111 odstavce 2 TrŘ.¹²³

Jak již bylo uvedeno výše, právní úprava odměňování znalců je zakotvena v ustanoveních zákona o znalcích a tlumočnících, jež jsou doplněna a upřesněna v prováděcí vyhlášce. Zmíněný zákon také upravuje právo znalce na odměnu za vyhotovení posudku, a to dle stanovených sazeb.¹²⁴

Dle § 16 ZnalV se pohybuje sazba odměny za znalecký posudek v rozmezí od 100 Kč do 350 Kč za jednu hodinu práce. Klíčovým kritériem k určování výše sazby

---

¹²¹ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 116 - 117

¹²² FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 117

¹²³ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 117

¹²⁴ § 17 zákona č. 36/1967, o znalcích a tlumočnících

je zejména náročnost a míra odborných znalostí, které byly potřebné pro zpracování znaleckého posudku.¹²⁵

Za vypracování znaleckého posudku může být v některých případech odměna znalci navýšena nebo naopak snížena. Jedná se o případy uvedené v § 20 a 21 ZnalV.

Zvýšení:

(1) Je-li znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný, může být ve zvláště odůvodněných případech odměna výjimečně přiměřeně zvýšena až o 20 %.

(2) Jde-li o posudek, kterým je přezkoumáván posudek jiného znalce, může být odměna zvýšena až o 10 %.

(3) Je-li nutné spěšné provedení úkonu, nebo bylo-li znalci uloženo úkon provést v den pracovního volna nebo pracovního klidu anebo v noci, může být odměna zvýšena až o 50 %.

(4) Zvýšení podle odstavců 1, 2 a 3 lze slučovat.

Snížení:

U často se opakujících jednoduchých znaleckých posudků spočívajících v odborném zjišťování v podstatě stejných skutečnostech, zejména v provádění zkoušek pomocí speciálního zařízení, popřípadě laboratorního postupu, snižují se hranice sazeb uvedených o 20 %.

Příloha ZnalV stanovuje paušálními částkami odměnu a náhradu nákladů za vypracování znaleckého posudku, který je spojený s provedením pitvy.

Kromě práva na odměnu za znalecký posudek má znalec také právo na úhradu nákladů, které byly během zpracování znaleckého posudku vynaloženy. Jak uvádí § 18 odstavec 2 ZnalZ, jsou těmito náklady: „cestovní výdaje, náhrada ušlého výdělku při předvolání k orgánu k orgánu veřejné moci, náklady, které znalec

---

¹²⁵ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 2009, s. 118

uhradil podle § 14 odst. 2, věcné náklady a náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce.“ Pokud znalec přibral ke zpracování znaleckého posudku konzultanta, dostane se mu náhrady vynaložených nákladů pouze v případě, kdy s přibráním konzultanta vyslovil orgán veřejné moci souhlas.

4.4. Hodnocení znaleckého posudku

Jak již bylo popsáno v kapitole 2.6., klíčovou fází v průběhu dokazování je hodnocení důkazu. Hned na začátku je nutné zdůraznit, že jak již bylo několikrát uváděno, znalecký posudek je důkazní prostředek jako každý jiný, nepožívá žádného privilegovaného postavení a při jeho hodnocení je nutné dbát na dodržování všech zásad důkazního práva, obzvláště na zásadu volného hodnocení důkazů. Přesto má znalecký posudek jisté specifika, které i samotné hodnocení znaleckého posudku odlišují od jiných důkazních prostředků.

4.4.1. Hodnocení znaleckého posudku soudem

Znalecký posudek je možná jediným důkazním prostředek, u kterého nepanuje shoda při odpovědi na elementární otázku. Má soud hodnotit znalecký posudek? U všech ostatních důkazních prostředků je možné bez váhání odpovědět ano, samozřejmě. U znaleckého posudku se můžeme setkat s ne tak jednoznačnou odpovědí. Celá tato problematika vychází ze situace, kdy soudce – právník má za úkol posuzovat výsledek zkoumání odborníka z oblasti techniky, vědy, umění a jiných, v nichž, na rozdíl od odborníka, nemá kvalifikaci. Z této skutečnosti vychází kritika některých členů laické i odborné veřejnosti. Vrátime-li se tedy v předchozí položené otázce, jestli soud má hodnotit znalecký posudek, může se nám dostat několik rozdílných odpovědí. V současné době snad nikdo nepochybuje o tom, že odpovědí je kladná. Rozporuplné názoru ovšem panují při otázce, v jaké míře má soud znalecký posudek hodnotit. Existují názory, zastoupené i v judikatuře, které hodnocení znaleckého posudku ze strany soudu mají tendenci vykládat restriktivně. Podle nich má dojít ke kritickému hodnocení spíše formálních aspektů znaleckých posudků. Tvrdí dokonce, že soudce odborný laik ani nemůže hodnotit vědecké závěry, nebo speciální odborné metody, které se při znalecké činnosti používají. Ve zmiňovaném judikátu, který tento názor zastává, se uvádí: *„Znalecký posudek soud sice hodnotí jako každý jiný důkaz,*

odborné závěry v něm obsažené však hodnocení soudem podle nepodléhají. Hodnocení důkazu znaleckým posudkem tedy spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení.¹²⁶ Tyto názory jsou podle mého názoru chybné a nelze tuto koncepci přijmout. Kriticky tuto koncepci hodnotí například Musil, který uvádí, že: *Věda a technika požívají v dnešní době ve společnosti ohromnou autoritu, jejímž nežádoucím důsledkem je, že nejen laická veřejnost, ale také část orgánů činných v trestním řízení přistupuje k expertizám často nekriticky a bezmezně jim důvěřuje. Takový postoj není správný. Nekritický postoj ke znaleckým posudkům, spojený často se snahou přenášet na znalce řešení stále širšího okruhu otázek, dokonce i takových, které mají právní povahu, nebo takových, k jejichž řešení nejsou potřebné odborné znalosti, nýbrž postačuje „zdravý rozum“, vede dokonce k nežádoucím kriminálně politickým a ústavněprávním důsledkům. Dochází totiž k nesprávné delimitaci mocenských funkcí v trestním řízení: Soudce je de facto zbavován části svých kompetencí, namísto soudního procesu vzniká „znalecký proces“.*¹²⁷ Tuto argumentaci považují za správnou a plně se s ní ztotožňují. Na podporu této koncepce lze uvést argumentaci Ústavního soudu, který se touto problematikou také zabýval. Ve svém judikátu uvedl: *"Nelze pustit ani na okamžik ze zřetele, že ze stěžejních zásad dokazování v novodobém trestním procesu vyplývá požadavek kritického hodnocení všech důkazů, včetně znaleckého posudku. Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti."*¹²⁸ Znalecký posudek má a musí být hodnocen co nejdříve ji, a to jak z hlediska formálních, tak obsahových. Při hodnocení znaleckého posudku je nutné hodnotit nejen jako výsledek znalecké činnosti, ale také kompletní proces, který vytvoření znaleckého posudku předchází. Znovu lze citovat již zmiňovaný velmi kvalitní judikát Ústavního soudu, který k problematice rozsahu hodnocení znaleckého posudku

---

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1810/2009

¹²⁷ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

¹²⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06

uvádí: „Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ústavní soud si je vědom toho, že požadavek, aby orgán činný v trestním řízení hodnotil mj. též odbornou správnost znaleckého zkoumání a odbornou odůvodněnost závěrů znaleckého posudku, je velmi náročný. Uznává také správnost názoru, že orgán činný v trestním řízení nemůže sám nahradit odborné závěry znalce svými laickými názory. Je však třeba trvat na povinnosti orgánů činných v trestním řízení hodnotit znalecký posudek ze všech aspektů shora naznačených, včetně jeho odborné správnosti. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku a slepě důvěřovat závěrům znalce by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle jeho vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“ Osobně považuji tento přístup za správný a budu z něj vycházet v dalších částech práce.

4.4.2. Kritéria hodnocení znaleckého posudku

Kritéria hodnocení znaleckých posudku, po přijetí modelu kompletního a co nejširšího hodnocení, lze rozdělit do několika kategorií podle různých kritérií. Postup při hodnocení důkazů již byl obecně nastíněn v kapitole pojednávající o průběhu dokazování, takže jen stručně ke kritériím hodnocení znaleckého posudku. Tato podkapitola vychází z kritérií hodnocení znaleckého posudku podle Musila.¹²⁹

Prvním kritériem je *právní korektnost*, tedy hodnocení zákonnosti a přípustnosti z hlediska práva. Aby došlo k naplnění těchto kritérií, musí dojít k zhodnocení, jestli byly při znalecké činnosti dodrženy právní předpisy a obecná pravidla pro znalecké dokazování. O těchto potřebných náležitostech již bylo pojednááno, a proto považuji za zbytečné, je zde znovu uvádět.

---

¹²⁹ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

Dalším kritériem hodnocení je *relevance* znaleckého posudku. Při hodnocení *relevance* znaleckého posudku, je úkolem posoudit, zda je vůbec možné vyhodnotit poznatky důležité pro předmět dokazování. Zjednodušeně lze říci, že je třeba posoudit, jestli znalecký posudek přispívá ke zjištění skutkového stavu v konkrétní trestní věci. Jako příklad hodnocení *relevance* lze uvést posouzení výsledku zkoumání biologické stopy. U této stopy dochází například k posuzování možnosti zjištění individuální identifikace původce stopy, nebo jestli je možné identifikovat pouze skupinovou příslušnost, případně jestli nelze zjistit vůbec nic.¹³⁰

V návaznosti na zásadu zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, je třeba, aby bylo konstatováno, jestli je znalecký posudek *pravdivý*, tedy v souladu s realitou. Tento proces je velmi náročný a nesnadný obecně u hodnocení každého důkazu, o znaleckém posudku to platí o to více. Je logické, že orgán hodnotící pravdivost znaleckého posudku nemůže paralelně se znaleckým zkoumáním učinit zkoumání vlastní a následně výsledky, ke kterým dospěl, porovnat s výsledky znaleckého posudku. Možnosti přímého ověření správnosti jsou pro orgány provádějící hodnocení velice omezené. V podstatě se omezují na provedené expertízy jiným znalcem. I tento způsob je ovšem podstatně limitován a to zásadou hospodárnosti řízení, jelikož takovýto postup řízení značně protahuje. Ke zjištění pravdivosti je tedy nutné dospět zprostředkovaně a to na základě zkoumání *věrohodnosti*. Posuzování *věrohodnosti* probíhá na základě metody nebo postupu, který byl použit při zpracovávání znaleckého posudku. *Věrohodnost* můžeme dále dělit podle následujících kritérií:

- a) *způsobilost znalce poskytovat věrohodný posudek*
- b) *úplnost a bezvadnost podkladů*
- c) *odborná odůvodněnost*¹³¹

---

¹³⁰ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

¹³¹ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

Ad a) V této práci již byly uvedeny konkrétní vlastnosti, které jsou kladeny na každou osobu, která usiluje o výkon znalecké činnosti (například odborná kvalifikace, nepodjatost, atd.) Je ale důležitý, aby tyto vlastnosti byly zohledňovány i při hodnocení znaleckého posudku. Může se totiž velmi lehce stát, že znalec, který tyto vlastnosti splňoval při jmenování, je již nesplňuje, což má zajisté vliv na věrohodnost jím podaného posudku. Toto kritérium může napomáhat soudu i v složitých procesních situacích, kdy je ve věci předloženo několik znaleckých posudků, které se navzájem liší ve svých závěrech. Při určování, který ze znalců je více věrohodný, může posloužit jako pomocné kritérium například délka znalecké praxe, vědecká nebo publikační činnost a její renomé, atp. Je ovšem zřejmé, že těmito kritériím nemůže být dána absolutní váha. Je nutné považovat je za kritéria pomocná a musejí být doplněna o kritéria další.¹³²

Ad b) Při zkoumání věrohodnosti znaleckého posudku je dále třeba posuzovat objekt znaleckého zkoumání. Mezi objekty znaleckého zkoumání nejčastěji patří stopy, srovnávací materiály, věcné důkazy, listiny, atd. Mimo hodnocení dodržení zákonných pravidel při získávání těchto objektů, je nutné posuzovat také jejich autentičnost, způsob objevení, způsob a technické podmínky zajištění. Jako příklad může sloužit biologický materiál, který je určen k analýze DNA. U tohoto objektu je bezesporu nutné, aby došlo ke správnému zajištění a vyloučení kontaminace. V případech, kdy se závěry znalce opírají o subjektivní podklady (například chování obviněného v době s páchání trestného činu) nebo o podklady, které způsobují rozpory, případně se navzájem vylučují, je žádoucí, aby znalec vypracoval znalecký posudek, jeho závěry budou alternativní nebo podmíněné. Definitivní závěr je v takovýchto případech nechán na orgánu, který rozhoduje a není učiněn znalcem. Jedině tímto způsobem může být zachována věrohodnost znaleckého posudku.¹³³

Ad c) Náročným úkolem pro orgány hodnotící znalecký posudek je posuzování odbornosti. Je zřejmé, že laický hodnocení odborné činnosti je poněkud problematické, přesto je nutné, aby docházelo k hodnocení odborné správnosti

---

¹³² MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

¹³³ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

a posuzování odborné úrovně odůvodnění závěrů ve znaleckém posudku. Aby k takovému hodnocení reálně mohlo dojít, je ze strany znalců nutné, aby znalecké posudky byly natolik srozumitelné, aby jim rozuměl i orgán činný v trestním řízení, tedy do jisté míry laik. Úkolem znaleckého posudku je odborně zprostředkovat závěry zkoumání orgánům činným v trestním řízení a procesním stranám. Musí proto volit takovou formu zpracování, která pro ně bude srozumitelná. Jen tak může dojít k realizaci procesních práv stran a plnohodnotnému zhodnocení znaleckého posudku jako důkazu. V opačném případě dochází k narušení práva na spravedlivý proces.¹³⁴

Jen při aplikaci všech výše zmíněných kritérií může reálně dojít k tomu, aby byl orgán provádějící hodnocení důkazu schopen posoudit věrohodnost znaleckého posudku, respektive jeho správnost. I aplikace všech těchto kritérií nemusí postačovat k tomu, aby byla správnost znaleckého posudku prokázána jednoznačně, měla by ovšem stačit k tomu, aby došlo k případným pochybnostem o jejich správnosti. Orgán činný v trestním řízení, který má tyto pochyby, je povinen snažit se o jejich odstranění. Nejprve u znalce, který posudek vypracoval, a to formou vyžádání vysvětlení. Až poté je možné přibrat jiného znalce. Obcházením kroku, ve kterém se nejprve požádá původní znalec o vysvětlení, by došlo k narušení zásady hospodárnosti i transparentnosti, jelikož takový postup může vzbuzovat dojem, že se orgán snaží získat posudek, který bude lépe vyhovovat jeho požadavkům.¹³⁵

4.4.3. Posuzování právních otázek znalcem

Stejně jako problematika posuzování odborné stránky znalecké činnosti soudy, je poněkud problematičtější, i otázka posuzování právních otázek znalcem. Přestože TrŘ hovoří jasně, když v §107 uvádí, že *znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky*, judikatura podle mého názoru dost nešťastně přistoupila na stav praxe, kde se s posuzováním právních otázek znalci lze setkat až příliš často. Nejvyšší soud v této věci dovodil, že: *„Znalecký posudek nelze odmítnout jen proto, že znalec se nad rámec svého oprávnění vyjadřoval i k otázkám právním. Skutečnost, že znalec ve svém posudku zaujme stanovisko*

---

¹³⁴ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

¹³⁵ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

*k otázce, jejíž zodpovězení přísluší soudu, nečiní tento posudek nepoužitelným, pokud obsahuje odborné poznatky a zjištění, z nichž znalec tento právní závěr učinil a které umožňují, aby si soud tentýž nebo jiný takový závěr dovodil sám.*¹³⁶ Tento stav nepovažují za nesprávný a někteří autoři ho dokonce považují za protiústavní.¹³⁷ Tento postup kritizoval i Ústavní soud, který k tomuto tématu uvedl: *„Postup soudů v těchto věcech je... naprosto nekritickým přejímáním závěrů znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout. Soudní rozhodnutí pak není rozhodnutím nezávislého soudu, ale soudního znalce.*¹³⁸

5. Vybrané praktické problémy a jejich hodnocení

Závěr této práce bude bližší pozornost věnována současným problémům v oblasti znalectví. Na skutečnosti, že v oblasti znalecké činnosti existují dlouhodobě problémy, se shodne naprostá většina autorů, kteří se této problematice věnují. Pro ilustraci lze uvést některé z nich. Například bývalý ombudsman **Otakar Motejl** se k této problematice vyjádřil takto: *„Soudní znalci ničí lidské životy! Případy, kdy soudní znalci pochybili, mívají často za následek zpackaný lidský život, jejich odpovědnost je ale téměř nulová... Nekonečné průtahy při vypracování posudků, jejich velmi sporná kvalita, ale také jejich nadužívání, téměř žádné postihy za nepravdivé, špatné nebo pozdně dodané posudky, to všechno je třeba akutně řešit. ... Trend je takový, že soudci bez znaleckého posudku téměř nerozhodnou. A výsledkem je až taková absurdita, že v podstatě nesoudí soudce, ale znalec.*¹³⁹ **Musil**¹⁴⁰ na toto téma také nešetří kritikou a uvádí: *... znalectví se v České republice nachází ve velmi neutěšeném stavu. To potvrdí nejen každý soudce, státní zástupce, policejní orgán, ale také tisíce občanů,*

---

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Tzn 19/97

¹³⁷ KRŮSTEK, L. Problematika znaleckých posudků a odpovědnost znalce. In: *Karlovarské právnícké dny*. 2010

¹³⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2630/07

¹³⁹

¹⁴⁰ MUSIL, J. Převyprávění sporu soudních znalců. *Policie ČR* [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevypraveni-sporu-soudnich-znalcu.aspx>

kteří jsou na znalce odkázáni v trestním, občanskoprávním nebo správním řízení. ... Projevuje se to v mnoha obecných negativních jevech: Právní předpisy ... o znaleckém dokazování v různých typech řízení jsou nemožně zastaralé. Znalců je v některých oborech velký nedostatek; při vypracování posudků vznikají nekonečné průtahy. Přibírání znalců je nadužíváno – někdy vzniká dojem, že soudci bez znaleckého posudku téměř nic nerozhodnou, že nesoudí soudci, nýbrž znalci. Nefungují mechanismy, které by zajistily výběr kvalitních znalců a soustavnou kontrolu jejich odborné úrovně. Kritéria pro výběr znalců jsou stanovena velmi vágně, procedura jmenování znalců (ministrem spravedlnosti, resp. předsedou krajského soudu) je netransparentní, nepamatuje se na efektivní vnější odbornou kontrolu a oponenturu, ... Průběžná kontrolní činnost Ministerstva spravedlnosti se převážně orientuje toliko na formální aspekty (např. vedení znaleckého deníku), málo je zaměřena na ověřování odborné úrovně znalecké činnosti. Celou tuto kritiku poté zakončuje těmito slovy: Plody tohoto stavu jsou trpké: Špatná odborná kvalifikace některých znalců a znaleckých ústavů je příčinou vadných znaleckých posudků – to nezřídka vede k velkým komplikacím v řízení a dokonce i k justičním omylům. Bohužel stále častější jsou i úmyslně nepravdivé znalecké posudky. Namísto toho, aby znalecké posudky pomáhaly občanům a soudům k nalezení spravedlnosti, tak prosazování práva brzdí. Znalecká činnost je přitom velmi drahá, značně zatěžuje státní rozpočet a vede k enormním nákladům účastníků řízení.¹⁴¹

Je tedy zřejmé, že oblast znalectví trpí dlouhodobě nedostatky, které mají negativní dopad v praxi.

5.1. Současná legislativní situace v oblasti znalectví

V posledních letech existuje ze strany vlády snaha činit legislativní kroky, které mají vést ke zlepšení celé situace. Významný krok v současné době představuje připravovaný návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, která je součástí plánu legislativních prací na rok 2016.

---

¹⁴¹ MUSIL, J. Převyprávění sporu soudních znalců. *Policie ČR* [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevypraveni-sporu-soudnich-znalcu.aspx>

Pokud bude schválen, má nabýt účinnosti v létě roku 2017.¹⁴² Jelikož v současné době není dostupné přesné paragrafové znění, výklad této kapitoly bude pokračovat nastíněním základních tezí připravovaného zákona.¹⁴³ Mezi stěžejní teze patří:

- vytvoření samostatné úpravy znalecké činnosti
- na výkon znalecké profese bude existovat po splnění zákonných podmínek právní nárok
- zavedení vstupní zkoušky pro uchazeče o profesi znalce
- posílení kontroly kvality
- povinnost celoživotního vzdělávání znalců
- povinné pojištění pro znalce
- zavedení centrální elektronické evidence, která má nahradit současné seznamy znalců a znaleckých ústavů
- znalecké ústavy zapsané v I. oddíle seznamu znaleckých ústavů mají získat postavení znaleckých kanceláří – vznikne tedy koncepce znalec/znalecká kancelář/znalecký ústav.

V souvislosti s novým návrhem zákona se hovoří i o zvýšení odměn pro znalce a také zpřísnění sankcí.

---

¹⁴² Usnesení vlády č. 129 ze dne 17. 2. 2016 [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACKA6EJRTEA>

¹⁴³ Usnesení vlády č. 129 ze dne 17. 2. 2016 [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACKA6EJRTEA>

5.2. Hodnocení aktuálních problému a návrhy na jejich řešení

Co se týká hodnocení tezí pro nový návrh zákona, mám dojem, že i když tento návrh obsahuje zajisté některé velice zajímavé a přínosné podněty, neřeší úplně vhodně současné praktické problémy. Jako přínosné považuji zejména zavedení vstupní zkoušky pro uchazeče a povinnost celoživotního vzdělávání. Tyto kroky jsou, dle mého názoru, cestou ke zkvalitnění znalecké činnosti. Za vhodné považuji i rozdělení znalecké a tlumočnické úpravy, jelikož mezi znaleckou a tlumočnickou činností existují značné rozdíly a společná úprava již není vyhovující a přínosná. Za praktické i účelné považuji také rozdělení znaleckých ústavů na znalecké ústavy a znalecké kanceláři. Současné rozdělení podle oddílů, ve kterých jsou znalecké ústavy zapsány, nepokládám za přehledné.

Naopak za velice problematickou považuji především koncepci nároku na jmenování znalcem. Toto pojetí vychází z judikatury Evropského soudního dvora,¹⁴⁴ který dovodil, že znalecká činnost je službou, za kterou je poskytována úplata a jako taková má povahu hospodářské činnosti (podnikání). Z toho vyplývá, že se na znaleckou činnost vztahují pravidla hospodářské soutěže. Znalecká činnost má tedy probíhat na základě soutěže znalců, kteří mají navzájem konkurenční vztahy. Proto návrh nového zákon volí koncepci právního nároku na jmenování, který má zamezit korupčním rizikům a ovlivňování při výběru znalců. Tuto ideu považuji v rámci trestního řízení za velmi nevhodnou. Domnívám se, že by primárně stát, potažmo státní orgány měly mít zájem na naplnění účelu trestního stíhání a svými kroky by k tomuto procesu měly aktivně přispívat. To platí i pro oblast znalectví, a proto sem přesvědčen o tom, že by měl stát nést odpovědnost za úroveň znalectví a aktivně se zapojovat do zvyšování kvality a výběru znalců. Přijetím právního nároku na jmenování znalcem stát ztratí možnost korigovat počty znalců podle potřeb praxe a může se tak velice snadno stát, že některé ekonomicky lukrativní obory budou personálně přehlcené a v jiných zase znalců bude nedostatek. V souvislosti s touto problematikou se například vyjádřil Musil,¹⁴⁵ který považuje skutečnost, že i v současné době pro některé obory existuje v celé republice pouze jeden

---

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora ve spojených věcech C-372/09 a C-373/09

¹⁴⁵ MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010

znalec nebo jeden znalecký ústav za velmi problematickou a označuje ji jako „*problém monopolních znaleckých oborů*“. Tento stav může mít v praxi za následek to, že nebude existovat možnost vzájemného vědeckého a kritického srovnání znaleckých posudků a prakticky ani není možné, aby byl při pochybnostech o správnosti znaleckého posudku příbrán jiný znalec.

Nepovažuji za správné, že koncepce znalecké činnosti jako hospodářské činnosti staví do popředí spíše ekonomickou stránku. V důsledku toho dochází v praxi k situaci, že za účelem hospodárnosti dávají orgány činné v trestním řízení s cílem urychlení řízení znalcům termíny, ve kterých není reálně možné, aby byl znalecký posudek vypracován a odpovídal svojí kvalitou. Znalec, podnikatel je tedy postaven před volbu, jestli riskovat kvalitu posudku a stihnout vypracování posudku v daném termínu, nebo vypracování odmítnout a přijít tak o odměnu s tím spojenou a připravit se tak o zisk. Tuto situaci považuji za velice problematickou a mám pocit, že se těmito kroky dostává do pozadí skutečný účel znaleckého dokazování v trestním řízení, tedy využívání odborných znalostí za účelem odhalení trestné činnosti a jejího pachatele.

S ohledem na výše uvedené považuji, aby stát udržel pro účely trestního řízení pod svou správou některé klíčové oblasti znalectví, jako je soudní lékařství, psychiatrie, kriminalistická expertíza, atp. Stát by měl, dle mého názoru, vyvíjet kroky směřující k zajištění bezproblémového fungování znaleckých ústavů, které se v uvedených oborech specializují, zajistit v těchto ústavech renomované odborníky, kvalitní vybavení a zároveň průběžné vzdělávání pracovníků ústavů v daném oboru. Současně by na půdě těchto ústavů mohlo probíhat další vzdělávání znalců jak v odborných odvětvích, tak v oblasti znalectví obecně. Znalecké ústavy disponující potřebných vybavením a odborným personálem mají, dle mého názoru, lepší podmínky k tomu, aby kvalitně vykonávaly znaleckou činnost, než je tomu u znalce, podnikatele.

V otázce zvyšování odborné kvality znaleckých posudků se ztotožňuji s návrhem nového zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Je zjevné, že současná úprava dostatečně nestanovuje kritéria a požadavky na znalce, jejich kontrolu a výběr, ani na znalce neklade požadavek, aby se ve svém oboru neustále vzdělával a průběžně držel krok s vývojem svého

oboru. Přestože v současné době není zřejmé, jakou formu nový zákon o znalcích pro celoživotní vzdělávání zvolí, odborná diskuze na toto téma již probíhá. Za nejvhodnější řešení osobně pokládám systém celoživotního vzdělávání podle Pivoňkové.¹⁴⁶ Tento systém je postaven na tom, že znalci mají být povinni průběžně se vzdělávat nejen v oboru, ve kterém jsou jako znalci zapsáni, ale také v právní úpravě znalectví a základech procesního práva. Tato soustava má být založena na kreditním systému, obdobně jako je používán kreditní systém na vysokých školách. Každý znalec má obdržet tzv. *index odbornosti*, do kterého bude zapisována účast na školeních, přednáškách, ale i aktivní odborná činnost znalce, např. publikační činnost. Za všechny tyto aktivity obdrží znalec kreditové ohodnocení, přičemž právní úprava stanoví, jaký počet kreditů za určité období je třeba získat (jsou navrhovány varianty 1, 3 nebo 5 let). Splněním stanoveného počtu kreditů za stanovené období, by znalec splnil povinnost celoživotního vzdělávání.¹⁴⁷

I když považuji otázku zvyšování kvality a odbornosti znalců za velice důležitou, zastávám zároveň názor, že je jedním dechem nutné dodat, že tyto opatření nejsou samy o sobě všespasitelné. Nemyslím si, že tato systémová opatření mohou zabránit tomu, aby se v praxi objevovaly nekvalitní nebo dokonce vědomě vadné znalecké posudky. Současný pohled veřejnosti a v posledních době čím dál častěji i médií se zaměřuje při kritice příčin nekvalitních posudků pouze na zákonné požadavky a systémové změny. Úplně opomíjena je však úloha soudů, zejména v rámci hodnocení znaleckých posudků jako důkazů. Jsou to totiž právě soudy, na kterých je, aby tyto neodpovídající znalecké posudky odhalovaly a případně učinily další kroky k udělení sankce a nápravy. Osobně nepovažuji současnou úpravu znalecké činnosti za tak nekvalitní a nedostačující, že by i v současné době nebylo možné vadné znalecké posudky odhalovat a případně sankcionovat osoby, které je podávají. Naopak sem přesvědčen o tom, že

---

¹⁴⁶ PIVOŇKOVÁ, Kateřina. Povinné celoživotní vzdělávání znalců. In: *Sborník příspěvků konference ExFoS - Expert Forensic Science XXIV. mezinárodní vědecká konference soudního inženýrství Brno 2015*. 2015

¹⁴⁷ PIVOŇKOVÁ, Kateřina. Povinné celoživotní vzdělávání znalců. In: *Sborník příspěvků konference ExFoS - Expert Forensic Science XXIV. mezinárodní vědecká konference soudního inženýrství Brno 2015*. 2015

i současná právní úprava těmito nástroji disponuje, a to včetně poměrně vysokých a různorodých sankcí. Problém ovšem vidím v tom, že je na soudce, tedy vzdělaného právníka – odborného laika, kladen požadavek, aby disponoval rozsáhlými odbornými vědomostmi s různých oborů, které pochopitelně musí mít k tomu, aby znalecké posudky po odborné stránce mohl hodnotit. Současná soudní soustava je i tak velmi vytížená a představa toho, že soudci tráví veškerý svůj čas vzděláváním se ve vědeckých, technických, uměleckých a jiných oborech, není úplně reálná. Tím spíš, že věda a technika udělala za poslední desetiletí obrovský krok kupředu. Tato skutečnost se ovšem nijak neodráží na fungování povolání soudců. K nápravě této situace považuji za vhodné některé ze dvou řešení. První řešení spočívá v navýšení stavu soudců, čímž soudcům ubyde část agendy a vznikne jim prostor a čas na odborné vzdělávání. Druhým způsobem může být vytvoření specializací jednotlivých soudců podle agendy podobně jako tomu je u státních zástupců. Tedy specializace například pro trestné činy proti životu a zdraví, hospodářské trestné činy, trestné činy v dopravě atd. Tímto krokem by každý soudce nemusel mít aktuální přehled o všech odborných oblastech, ale pouze v oblasti své specializace.

Na závěr nezbyvá než shrnout, že znalectví je zajisté velice perspektivním oborem a má své neodmyslitelné postavení v trestním řízení. Je však nutné, aby se této oblasti věnovala větší pozornost a byly přijaty kroky ke zkvalitnění znalecké činnosti.

6. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zanalyzovat vnitrostátní právní úpravu a aktuální stav znalectví se zaměřením na trestní řízení. Na základě této analýzy bylo dalším cílem zhodnocení stavu znalecké činnosti, současných legislativních kroků a návrh možných řešení, které by mohly odstranit problémy v této oblasti.

Na základě odborné literatury, článků a internetových zdrojů byl vypracován teoretický rámeček práce. Nejdříve byly nastíněny elementární základy dokazování jako takového. Pozornost byla zaměřena zejména na základní zásady dokazování v trestním řízení, základní instituty a průběh dokazování. Další část výkladu byla stručně věnována důkazním prostředkům obecně a následně expertýze jako jednomu z důkazních prostředků. V další části práce došlo k provedení analýzy osoby znalce, historického vývoje postavení znalce v soudním řízení, současného pojetí znalce a některým pojmům vyskytující se v právní úpravě v souvislosti se znaleckou činností. Po provedení této analýzy byla pozornost zaměřena na činnost znalce, práva a povinnosti, které se k výkonu znalecké činnosti vážou a také na jednotlivé druhy odpovědnosti znalce. Následující část se věnovala náležitostem, srovnáním a popisem odlišností mezi znaleckým posudkem a odborným vyjádřením. Dále byl proveden nástin procesních aspektů znalecké. Podrobnější výklad byl věnován hodnocení znaleckého posudku orgány činnými v trestním řízení, zejména v otázkách rozsahu a kritérií hodnocení.

Stěžejní část této práce byla věnována rozboru současné právní úpravy a fungování znalecké činnosti v praxi. Stručně byly také nastíněny kroky, které mají vést k odstranění nedodatků v oblasti znalectví.

Na základě provedeného hodnocení bylo poukázáno na problémy současné expertýzy. Mezi tyto problémy bezesporu patří kvalita znaleckých posudků, vágní stanovení kritérií pro výběr znalců, nedostačující a zastaralá úprava znalců a znaleckých ústavů.

Při návrzích řešení problému ve znalectví vychází tato práce z kritiky pojetí znalecké činnosti jako činnosti podnikatelské. Tato koncepce je, dle mého názoru, nevhodná pro účely trestního řízení a nezaručuje ani zvalitnění práce znalců, ani nemá jiné pozitivní dopady na trestní řízení. Jako vyhovující byla navržena

koncepce, která vychází z předpokladu, že stát odpovídá a zaručuje kvalitu znalecké činnosti. Pro realizaci této koncepce bylo navrženo posílení činnosti některých znaleckých ústavů v klíčových oblastech trestního řízení, větší aktivita státu v oblasti vzdělávání znalců a kontroly jejich činnosti.

V otázce zkvalitnění znalecké činnosti bylo jako východisko navrženo především zavedení systému celoživotního vzdělávání, fungující na kreditovém principu. Podstatou tohoto systému je, aby se znalci zdokonalovali a prohlubovali znalosti nejen v oboru své specializace, ale také alespoň rámcově v právní úpravě znalecké činnosti a v elementárních základech procesního práva. Kreditový systém by měl fungovat tak, že znalci budou v určitém období absolvovat semináře, přednášky, ale také budou sami aktivní ve svém oboru, například formou publikování odborných prací, načež za tyto aktivity obdrží kreditové ohodnocení. Ke splnění povinnosti celoživotního vzdělání bude každý znalec povinen získat určitý počet kreditů za stanovené období.

Jako klíčové pro kvalitní a řádné fungování znalecké činnosti byla akcentována zásada volného hodnocení důkazu, zejména její správné chápání v rámci dokazování v trestním řízení. Veřejnost a mnohdy bohužel i praxe nesprávně interpretuje úlohu orgánů činných v trestním řízení při hodnocení znaleckých posudků a nesprávně vyzdvihují a předceňují roli znalců. Je tedy nutné, aby orgány činné v trestním řízení, zejména soudy, při hodnocení znaleckých posudků kriticky hodnotily znalecký posudek jako celek, a to včetně procesu jeho vyhotovení a odborné stránky. Jen tak může podle mého názoru současný systém trestního řízení a dokazování patřičně fungovat v praxi.

Na úplný závěr lze shrnout, že i když aktuální právní úprava znalectví není úplně vyhovující, není pravdou, že by tato úprava v současné době neumožňovala odstranění některých negativních jevů. Je ale nutné, aby byla posílena a správně chápána role orgánů činných v trestním řízení, primárně soudů, při procesu hodnocení důkazu a případně i jejich role kontrolní.

7. Seznam použité literatury

Odborná literatura

BĚLOHLÁVEK, Alexander a Renáta HÓTOVÁ. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 555 s. ISBN 978-80-7400-395-0

DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 205 s. ISBN 978-80-7400-148-2

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8

FRYŠTÁK, Marek a Zdeněk KREJČÍ. *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 168 s. ISBN 978-80-210-4955-0

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1

KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 332 s. ISBN 978-80-7478-042-4

MUSIL, Jan. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertizy*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae - Iuridica. 92 s.

MUISL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, a Jaroslav, SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-878-9

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 820 s. ISBN 978-80-7400-116-1

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník – edice velké komentáře*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0

ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4

ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 374 s. ISBN 978-80-7400-539-8

Odborné články

CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Předmět dokazování. *Stát a právo*. 1967, č. 13.

FRYŠTÁK, Marek. Odborné vyjádření versus znalecký posudek. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5305-2

KŘÍSTEK, Lukáš. Problematika znaleckých posudků a odpovědnost znalce. In: *Karlovarské právní dny*. Praha: Leges, 2013, s. 684. ISBN 978-80-87576-56-4

MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika*. 2010, č. 3

PIVOŇKOVÁ, Kateřina. Povinné celoživotní vzdělávání znalců. In: *Sborník příspěvků konference ExFoS - Expert Forensic Science XXIV. mezinárodní vědecká konference soudního inženýrství Brno 2015*. 1. vydání. Brno: VÚT, Ústav soudního inženýrství, 2015. ISBN 978-80-214-5100-1

Internetové zdroje

Hospodářské noviny - Ihned.cz. *Ombudsman: Soudní znalci ničí lidské životy*. [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://ihned.cz/c4-10072210-22413580-000000_d

MUSIL, J. Převyprávění sporu soudních znalců. *Policie ČR* [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevypraveni-sporu-soudnich-znalcu.aspx>

Plán legislativních prací vlády na rok 2016 [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/Plan-legislativnich-praci_2016.pdf

Usnesení vlády č. 129 ze dne 17. 2. 2016 [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACKA6EJRTEA>

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 ze dne 17. dubna 1967, k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

Zákon č. 141/1961 ze dne 26. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 36/1967 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících

Zákon č. 40/2009 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 ze dne 27. října 2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. I. ÚS 360/03

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 2245/10

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 2. 3. 1972, č. 40/1972 sb. rozh.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 4. 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009

Rozsudek čtvrtého senátu Soudního dvora ze dne 17. března 2011, ve spojených věcech C-372/09 a C-373/09

Ostatní

Stanovisko č. 9/2003 Sbírký výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 29. 7. 2003

Resumé

This thesis is focused on using of experts and expertise in criminal procedure. The theoretical part of thesis contains the basic principles of criminal proceedings and evidence law. Thesis also describes experts activities from the perspective of criminal and expert law. The main part of this thesis focuses on analyses current issues in expert law. The aim of thesis is also to suggests some solutions which can help to solve the upcoming problems in expert law.